

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE
DAYANIŞMA VAKIFLARININ ROLÜ:
KASTAMONU İLİ ÖRNEĞİ

KÜBRA FEYZA TİMURÖĞLU POLAT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DOÇ. DR. YAVUZ GÜLOĞLU

OCAK - 2022
KASTAMONU

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

Kübra Feyza TİMURÖĞLU POLAT

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARININ ROLÜ: KASTAMONU İLİ ÖRNEĞİ

KÜBRA FEYZA TİMURÖĞLU POLAT

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

DANIŞMAN: DOÇ. DR. YAVUZ GÜLOĞLU

Günümüzde kişiler ya da ailelerin hayatlarını devam ettirmek için ihtiyaç duydukları temel gereksinimlere erişememesi halini ifade eden yoksulluk sadece kişileri değil aynı zamanda içinde bulunduğu toplumu da doğrudan etkilemektedir. Yoksulluğun temelinde yatan ekonomik sorunlar başta olmak üzere siyasal, coğrafi, demografik ve sosyal sorunlarda bu durumu tetiklemektedir. Yoksulluk globalleşen dünyada ülke sınırlarını aşarak küresel bir sorun haline gelmiştir. Bu denli önemli ve kapsamlı bir sorunun çözümü için ise yoksulluğun merkezi konumundaki ekonomik sorunlar ile birlikte bu problemi etkileyen faktörleri ortadan kaldıracak kalıcı sosyal politika ve uygulamalar büyük önem arz etmektedir.

Bu çalışmada, yoksullukla mücadelede muhtaç bireylere ulaşmada en yakın kurum olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının yardım faaliyetleri Kastamonu İli özelinde incelenmiştir. Kastamonu ili, Orta Karadeniz bölgesi ile Batı Karadeniz bölgesi arasında geçiş konumunda olması, ilçe sayısının fazla olması, yaşlı nüfusun fazla olması, göç alma-verme hızının yüksek olması vb. coğrafi ve demografik sebeplerle seçilmiştir. Çalışmanın kapsamını Kastamonu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından 2012-2021 yılları arasında verilen yardım faaliyetleri oluşturmaktadır. Doküman incelemesi esasına dayanan bu çalışmada 2012-2021 yılları arasında verilen sosyal yardımların içeriği, dağılımı ve yıllara göre değişimi, cari ve reel fiyat düzeyinde değerlendirilmiştir.

Kastamonu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından yapılan yardım sayısının ve kapsamının artması, yoksul bireylerin sosyal hayata tutunmaları için önemli olduğu görülmektedir. Buna karşın “yaşlılık aylığı” hariç verilen yardım miktarlarının reel fiyatlar seviyesindeki değerlendirmelerinde önceki yıllara göre azaldığı görülmektedir. Bu durumun ortadan kalkması, yapılan yardımların daha etkin kullanılabilmesi için her yıl enflasyon ve alım gücü dikkate alınarak yardım miktarlarının revize edilmesi gerekmektedir.

ANAHTAR KELİMELER: Sosyal Yardım, Sosyal Devlet, Yoksulluk, Yoksullukla Mücadele, Kastamonu

Ocak 2022, 76 Sayfa

ABSTRACT**MSC THESIS****THE ROLE OF SOCIAL ASSISTANCE AND SOLIDARITY FOUNDATIONS
IN FIGHT AGAINST POVERTY: THE CASE OF KASTAMONU PROVINCE****KÜBRA FEYZA TİMURÖĞLU POLAT****KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE
DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE AND PUBLIC AFFAIRS****SUPERVISOR: ASSOC. PROF. DR. YAVUZ GÜLOĞLU**

Today, poverty, which refers to the inability of individuals or families to reach the basic needs they need to continue their lives, directly affects people and the society they live in. This situation is triggered by political, geographical, demographic, and social problems, especially poverty's economic issues. Poverty has become a global problem by crossing the country's borders in the globalizing world. To solve such an important and comprehensive problem, permanent social policies and practices that will eliminate the economic problems at the center of poverty and the factors affecting this problem are of great importance.

In this study, the aid activities of the Social Assistance and Solidarity Foundations, which are the closest institutions in reaching the needy individuals in the fight against poverty, were examined in Kastamonu Province. Kastamonu province is in a transitional position between the Central Black Sea region and the West Black Sea region which has a high number of counties, an elderly population, and the rate of immigration. That's why Kastamonu is selected for geographical and demographic reasons. The scope of the study consists of the aid activities given by Kastamonu Social Assistance and Solidarity Foundation between 2012-2021. Based on document analysis, this study evaluated the content, distribution, and change over the years of social assistance given between 2012-2021 at the current and accurate price level.

It is seen that the increase in the number and scope of aid provided by Kastamonu Social Assistance and Solidarity Foundation is important for poor individuals to hold on to social life. On the other hand, it is seen that the amount of aid provided, excluding the "Old Age Pension," has decreased compared to previous years in the evaluations at the level of accurate prices. In order to use the aid more effectively, the amount of aid should be revised every year, taking into account inflation and purchasing power.

KEYWORDS: Social Assistance, Social State, Poverty, Fight Against Poverty, Kastamonu

TEŞEKKÜR

Öğrenim hayatım süresince bilgileriyle bana yol gösterici olan değerli hocalarıma,

Yüksek lisans eğitimime katkıları bulunan Prof. Dr. Erol TURAN ve Prof. Dr. Sefa ÇETİN Hocalarıma,

En önemlisi hayatın bir eğitim ve gelişim süreci olduğunu benimseten, her daim sevgi ve desteklerini esirgemeyen, bana güç veren çok sevgili annem Çiğdem TİMURÖĞLU'na, babam Canip TİMURÖĞLU'na ve değerli ablam Hatice GENÇ'e,

Bu süreçte teşvikleriyle beni bu yolda her zaman destekleyen, karşıma çıkan her zorlukta yanımda olan, kıymetli eşim Murat POLAT'a ve gözbebeklerim oğlum Tuna ve kızım Asya Nil'e en kalbi duygularıyla teşekkürlerimi sunarım.

Kübra Feyza TİMURÖĞLU POLAT

Kastamonu, 2022

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
TAAHHÜTNAME	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ	viii
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
1. GİRİŞ	1
2. YOKSULLUK VE SOSYAL DEVLET KAVRAMI	4
2.1 Yoksulluğun Tanımı	4
2.2 Yoksulluk Çeşitleri	5
2.2.1 Mutlak Yoksulluk	5
2.2.2 Görelî Yoksulluk.....	6
2.2.3 Öznel ve Nesnel Yoksulluk	6
2.2.4 İnsani Yoksulluk	7
2.3 Yoksulluğun Nedenleri.....	7
2.3.1 Ekonomik Nedenler	7
2.3.2 Demografik ve Sosyal Nedenler	9
2.3.3 Coğrafi Nedenler.....	10
2.3.4 Siyasi Nedenler	10
2.3.5 Diğer Nedeler.....	11
2.4 Sosyal Devlet Kavramı.....	11
2.5 Sosyal Yardım Kavramı	12
2.6 Sosyal Yardımların Amacı	12
2.7 Yoksulluk ve Sosyal Yardım İlişkisi	12
3. TÜRKİYEDE SOSYAL YARDIM KURULUŞLARI	14
3.1 Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	14
3.2 Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü	15
3.3 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	17
3.3.1 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca Yürütülen Yardımlar	17
3.3.1.1 Aile Yardımları	19
3.3.1.1.1 Gıda Yardımları	19
3.3.1.1.2 Barınma Yardımları	19
3.3.1.1.3 Sosyal Konut Projesi.....	19
3.3.1.1.4 Yakacak Yardımları	19
3.3.1.1.5 Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yardım	20
3.3.1.1.6 Muhtaç Asker Ailelerine Yardım	20
3.3.1.1.7 Doğum Yardımı	20
3.3.1.1.8 Öksüz ve Yetim Yardımı	20
3.3.1.1.9 Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı	20
3.3.1.1.10 Elektrik Tüketim Desteği.....	21
3.3.1.2 Eğitim Yardımları	21
3.3.1.2.1 Eğitim Materyali Yardımı.....	21

3.3.1.2.2	Şartlı Eğitim Yardımı.....	21
3.3.1.2.3	Öğle Yemeği Yardımı.....	21
3.3.1.2.4	Ücretsiz Ders Kitabı.....	22
3.3.1.2.5	Öğrenci Taşıma Barınma ve İaşe Yardımı	22
3.3.1.2.6	Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması.....	22
3.3.1.2.7	Yurt Yapımı	22
3.3.1.3	Sağlık Yardımları	22
3.3.1.3.1	Şartlı Sağlık Yardımı	22
3.3.1.3.2	Engelli İhtiyaç Yardımları	23
3.3.1.3.3	Kronik Hastalara Yönelik Yardım Programı	23
3.3.1.3.4	Çoklu Doğum Yardımı	23
3.3.1.3.5	Kronik Hastalara Elektrik Desteği.....	23
3.3.1.3.6	Genel Sağlık Sigortası (GSS) Katılım Payı Ödemesi.....	24
3.3.1.3.7	Genel Sağlık Sigortası (GSS) Prim Ödemeleri.....	24
3.3.1.4	Özel Amaçlı Yardımlar	24
3.3.1.4.1	Aşevleri.....	24
3.3.1.4.2	Afet ve Acil Durum Yardımları.....	25
3.3.1.4.3	Terör Zararı Yardımı	25
3.3.1.4.4	Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardımı	25
3.3.1.4.5	Yabancılara Yönelik Şartlı Eğitim Yardımı	25
3.3.1.5	Engelli ve Yaşlılara Yapılan Yardımlar.....	26
3.3.1.5.1	Yaşlılık Aylığı.....	26
3.3.1.5.2	Engelli Aylığı.....	26
3.3.1.5.3	Engelli Yakını Aylığı.....	26
3.3.1.5.4	Silikozis Yardımı ile Devreden Silikozis Ödemeleri.....	26
3.3.1.5.5	Evde Bakım Aylığı	27
3.3.1.6	İstihdam ve Proje Destekleri	27
3.3.1.6.1	Gelir Getirici Proje Destekleri ve Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (KASDEP)	27
3.3.1.6.2	Sosyal Hizmet Projeleri	27
3.3.1.6.3	Aile Destek Merkezi Projesi (ADEM) ve Sosyal Dayanışma Merkezi Projesi (SODAM)	27
3.3.1.6.4	Yaşlı ve Engellilerin Bakım Projeleri.....	28
4.	YÖNTEM.....	29
5.	KASTAMONU SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI... 30	30
5.1	Kastamonu İline Ait Genel Bilgiler.....	30
5.1.1	Demografik Yapı	30
5.1.2	Ekonomik Yapı	35
5.2	Kastamonu İli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfınca Yapılan Yardımlar.....	36
5.2.1	Aile Yardımları	37
5.2.2	Eğitim Yardımları	42
5.2.3	Sağlık Yardımları.....	43
5.2.4	Engelli ve Yaşlılara Yapılan Yardımlar.....	46
5.2.5	Özel Amaçlı Yardımlar.....	49
5.2.6	Diğer Yardımlar	50
6.	SONUÇ VE ÖNERİLER	52
	KAYNAKLAR	56
	EKLER.....	64

EK A : İzin Yazısı 64

TABLÖLÄR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1 SYDV Vasıtasıyla Verilen Yardımlar ve Bütçe Kaynakları.....	18
Tablo 5.1 Türkiye ve Kastamonu 2012-2020 yılları Nüfus Sayıları ve Nüfus Değişimi (%).....	30
Tablo 5.2 Türkiye ve Kastamonu Kırsal Nüfus Oranları (%).....	31
Tablo 5.3 Kastamonu İline Ait Net Göç Miktarı (kişi) ve Net Göç Hızı Verileri (%).....	32
Tablo 5.4 Kastamonu İli Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı ve % Oranları.....	33
Tablo 5.5 Türkiye Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı ve % Oranları.....	33
Tablo 5.6 Kastamonu İli 2020 yılı Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Dağılımı (%).....	34
Tablo 5.7 Türkiye ve TR82 Bölgesi 2014-2020 yılları İstihdam, İşsizlik ve İşe Katılma Verileri*.....	35
Tablo 5.8 Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Gıda Yardımı Verileri (TL).....	37
Tablo 5.9 Kastamonu SYDV 2014-2021 Yılları Arasında Yapılan Giyecek Yardımı Verileri (TL).....	38
Tablo 5.10 Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Yakacak Yardımı Verileri (TL).....	39
Tablo 5.11 Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Eşi Vefat Etmiş Kadınlara (EVEK) Yönelik Yardım Verileri (TL).....	39
Tablo 5.12 Kastamonu SYDV 2013-2021 Yılları Arasında Yapılan Muhtaç Asker Ailesi Yardımı Verileri (TL).....	40
Tablo 5.13 Kastamonu SYDV 2015-2021 Yılları Arasında Yapılan Öksüz ve Yetim Yardımı Verileri (TL).....	41
Tablo 5.14 Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Barınma Yardımı ve Diğer Aile Yardımları Verileri (TL).....	41
Tablo 5.15 Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Şartlı Eğitim Yardımı ve Diğer Eğitim Yardımları Verileri (TL).....	42
Tablo 5.16 Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Şartlı Sağlık Yardımı (TL).....	43
Tablo 5.17 Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Şartlı Gebelik Yardımı, Diğer Sağlık Yardımı ve Katılım Payı Yardımı Verileri (TL).....	44
Tablo 5.18 Kastamonu SYDV 2012-2018 Yılları Arasında Yapılan Tıbbi Malzeme -Cihaz Yardımı (Yurtiçi Tedavi Destekleri) Verileri (TL).....	45
Tablo 5.19 Kastamonu SYDV 2018-2021 Yılları Arasında Yapılan Kronik Hastalık Yardımı Verileri (TL).....	46
Tablo 5.20 Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Engelli Aylığı Yardımı Verileri (TL).....	47
Tablo 5.21 Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Engelli Yakını Aylığı Yardımı Verileri (TL).....	47
Tablo 5.22 Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Yaşlılık Aylığı Yardımı Verileri (TL).....	48
Tablo 5.23 Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Afet ve Acil Durum Yardımları, Yabancılarla Yardım, Yabancılarla Yönelik Sosyal Uyum Yardımı Verileri (TL).....	49

Tablo 5.24 Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Tek Seferlik Yardım Verileri (TL)	50
---	----

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

AB	: Avrupa Birliği
AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ADEM	: Aile Destek Merkezi
ASHB	: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BSYBS	: Bütünleşik Sosyal Yardım ve Bilgi Sistemi
ÇHGM	: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
ÇSGB	: Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EVEK	: Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım
GSS	: Genel Sağlık Sigortası
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KASDEP	: Kırsal Alanda Sosyal Destek Programı
KUZKA	: Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
PTT	: Posta Telefon Telgraf Anonim Şirketi
SB	: Sağlık Bakanlığı
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SODAM	: Sosyal Dayanışma Merkezi
SSPE	: Subakut Sklerozan Panensefalit
SYBS	: Sosyal Yardım ve Bilgi Sistemi
SYDGM	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü
SYDTF	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
SYDTK	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
SYGM	: Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TDK	: Türk Dil Kurumu
TL	: Türk Lirası
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi
TR	: Türkiye İstatistik Kurumu İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasına göre Türkiye geneli verileri ifade eder.
TR82	: Türkiye İstatistik Kurumu İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasına göre Kastamonu, Çankırı ve Sinop İllerine ait verileri ifade eder.
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
vb.	: ve benzeri
WFP	: Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı
Yİ-TÜFE	: Yurt İçi Tüketici Fiyat Endeksi

1. GİRİŞ

Yoksulluk, insanlığın çok eski dönemlerinden beri var olan fakat yerleşik hayata geçiş ile birlikte sosyal ilişkilerin artması sonucu kendini fazlaca hissettiren, kişinin asgari yaşam ihtiyaçlarını karşılayamaması anlamına gelen bir olgudur. Bu olgu yüzyıllar içerisinde çok farklı şekil ve derecelerde sınıflandırılmış ve tanımlanmıştır. Bu çeşitliliğin fazla olması her toplum özelinde yoksulluğa olan bakış açısı farklılığından kaynaklanmaktadır.

Zaman içerisinde kırsal alandan kentlere işsizlik, daha iyi yaşam sürme arzusu, terör, savaş vb. sebepler göç eden kişi veya ailelerin kısa süreli veya daimi yoksul duruma düşmelerine sebep olmuştur. Bu durum yoksulluğun sadece ekonomik açıdan değil aynı zamanda sosyokültürel açıdan yaşanmasına sebep olmuştur. Hangi açıdan bakılırsa bakılsın, hangi kritere göre değerlendirilirse değerlendirilsin yoksulluğun tek ortak noktası giderilmesi gerekliliğidir.

Sosyal devletin en önemli özelliklerinin bir tanesi de yoksulluk durumunu azaltmaya yönelik sosyal politikalar üretmektir. Sosyal politikaların amacı muhtaç durumda bulunan yaşlılar, kadınlar, engelliler, çocuklar ve işsizler gibi dezavantajlı grupların sosyo-ekonomik ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Bu nedenle devletler yoksulluğa karşı sosyal politikalar üretecek ve uygulayacak kurumlar oluştururlar.

Sosyal yardım, günümüzde yoksulları koruyarak toplumda sosyal dengeyi sağlamanın yaygın yollarından biridir. Ülkelerin çoğu, sosyal yardım sisteminin kurulmasıyla vatandaşlarının yaşam şartlarını mevcut durumlarına göre iyileştirmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla bu yardımlar toplumda asgari refahı sağlamak için verilmektedir. Sosyal yardımların etkin ve yaygın bir biçimde dağıtılmasını sağlayan kurum ise Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV)'dir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tüm il ve ilçelerde bulunmaktadır. Merkez ilçedeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları bulunduğu ilin adı ile isimlendirilir.

Çalışmanın Konusu

Bu çalışmanın konusu yoksullukla mücadele açısından, rolü ve önemi özelinde Kastamonu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından 2012 – 2021 yılları arası verilen yardımların analizidir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışma ile Kastamonu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının verdiği yardımların içeriği, dağılımı ve yıllara göre değişimi, cari ve reel fiyat düzeyinde değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Özellikle “aylık” bazında verilen yardımlar açısından cari ve reel fiyat düzeylerinde yapılan değerlendirme ile yıllar itibariyle yardım miktarında artış yapıp yapılmadığını, artış yapıldıysa enflasyon düzeyinden yüksek olup olmadığı tespit ederek, yardımlarının yeterliliğinin değerlendirilmesi de amaçlanmıştır.

Çalışmanın Önemi

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının yoksullukla mücadeledeki rolü ile ilgili literatürde birçok akademik araştırma mevcuttur. Bununla birlikte Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından verilen yardımların cari ve reel fiyat düzeyinde değerlendirilmesinin yapıldığı başka çalışma olmamasından dolayı özgün bir araştırma olarak görülmektedir. Bundan sonraki yapılacak çalışmalara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın Kapsamı

Kastamonu İli ile ilgili başka çalışma olmaması başta olmak üzere ilin Orta Karadeniz bölgesi ile Batı Karadeniz bölgesi arasında geçiş konumunda olması, ilçe sayısını fazla olması, yaşlı nüfusun fazla olması, göç alma-verme hızının yüksek olması vb. coğrafi ve demografik sebeplerle araştırma grubunu Kastamonu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı oluşturmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Kastamonu SYDV tarafından 2012-2021 yılları arasında verilen sosyal yardımlar baz alınmıştır. 2012-2021 yıllarına ait kurum faaliyet raporları, yardım alan kişilerin ad-soyad, adres, telefon vb. şahsi bilgilerinin paylaşılmaması izni ile alınmıştır.

2. YOKSULLUK VE SOSYAL DEVLET KAVRAMI

2.1 Yoksulluğun Tanımı

Genel manada yoksulluk; hayatta kalabilmek için temel insan ihtiyaçlarını karşılayabilecek durumda olamama halidir. Bununla birlikte, sosyal, çevresel ve ekonomik koşullara göre temel insan ihtiyaçlarının anlamı ülkeden ülkeye ya da kişilere göre değişmektedir (Özdemir ve İslamoğlu, 2017). Ayrıca, temel ihtiyaç kavramının kalkınma ile yüksek bir ilişkisi vardır. Toplumlar geliştikçe, temel insan ihtiyaçları da daha karmaşık hale gelmektedir. Örneğin yarım asır önce yoksulluğun göstergesi olmayan eğitime ulaşamama, sağlık imkânları erişememe gibi konular şimdi ise önem teşkil etmektedir. Dolayısıyla yoksulluk kavramının anlamını değiştiren birçok farklı bağımsız değişken mevcuttur.

Kavram üzerine yapılan çalışmalar 20. yüzyıla dayanmaktadır. Birçok çalışma olmasına karşın yoksulluk kavramının ilk ve en geçerli tanımını İngiliz sosyoloji araştırmacısı Benjamin Seebohm Rowntree tarafından 1901 yılında yapılmıştır. Rowntree'ye göre yoksulluk, kişilerin elde ettiği gelirin, fiziksel sağlığın korunması için zaruri olan yiyecek, giyecek ve barınma gibi temel ihtiyaçları dahi karşılayamama durumudur (Rowntree, 1901). Diğer taraftan Rowntree (1901) çalışmasında farklı büyüklükteki aileler için ayrı ayrı yoksulluk sınırı belirlenmesi gerektiğine de vurgu yapmıştır.

Kişilerin ihtiyaçları ve bunların önem derecesi birçok bilim insanı tarafından irdelenmiştir. İhtiyaçları önem sırasına koyarak inceleyen ilk bilim insanı Abraham Maslow'dur. Maslow'un kendi adıyla anılan ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramına göre ihtiyaçlar 5 kısımdan oluşur. Bunlar fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik ihtiyacı, ait olma ve sevgi ihtiyacı, takdir edilme ve saygı ihtiyacı ve kendini gerçekleştirme ihtiyacı şeklinde sıralanır. Bu sıralamada esas, bir üst kademedeki ihtiyaca geçebilmek için alt kademedekini tatmin edilmesi gerekliliğidir. Örneğin güvenlik ihtiyacının doğması için kişilerin önce fizyolojik ihtiyaçlarını karşılaması gerekir (Maslow, 1970).

Yoksulluk kavramında da eksikliği vurgulanan fizyolojik ihtiyaçlar, insanın doğumu ile birlikte ortaya çıkan ve giderilmesi istenilen temel ihtiyaçlardır. Bunlar arasında gıda, su, hava, boşaltım, uyku, giyim, barınak, sıcaklık, neslin devamı için cinsellik yer almaktadır. Bireylerin hayatlarını devam ettirebilmeleri için gıda ve suya erişiminde sorun yaşamaması gerekir. Bu sebeptir ki açlık ve susuzluk hissini giderilmesi ilk temel ihtiyaç konumundadır. Maslow yiyecek, güvenlik, sevgi ve saygıdan yoksun bir kişinin muhtemelen en çok yiyecek için açlık çekeceğini ifade etmiştir (Maslow, 1970). Bireylerin boşaltım, uyku, barınma, giyim gibi ihtiyaçlarını da gıda ve su ihtiyacından sonra gidermeye çalışacağı ihtiyaçlardan olacaktır.

Yoksulluk kavramının zaman geçtikçe değişime uğrama potansiyeli kavram tanımının da çoğulluğuna neden olmaktadır. Türk Dil Kurumu [TDK] (2021) yoksulluk kavramını “Yoksul olma durumu, yoksuzluk, varyetsizlik, sefillik, sefalet, fakirlik” şeklinde çok basitçe tanımlamıştır. Diğer taraftan Dünya Bankası 2015 yılı Dünya Kalkınma Raporunda yoksulluğu sadece kişilerin temel ihtiyaç malzemelerine ulaşamaması değil aynı zamanda bu maddi yetersizliğin yaşam standartlarını ve karar verme kalitesini etkilemesi olarak nitelendirmiştir (World Bank, 2015).

Yoksulluğa farklı bir yaklaşım şeklini de Ritzer yapmıştır. Ritzer (2003) çalışmasında yoksulluğun etkilerini mikro düzeyde incelemiş ve psikoloji, yoksulluk psikolojisi ve sosyal psikoloji açısından ele almıştır. Burada yoksulluğun sadece etkilediği bireyi değil içinde bulunduğu toplumu ve psikolojisini de dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır.

2.2 Yoksulluk Çeşitleri

2.2.1 Mutlak Yoksulluk

Mutlak yoksulluk, yoksulluk türleri içerisinde en alt basamağı oluşturmaktadır. Zira hemen hemen literatürün tamamında yoksulluğun en alt seviyesi olarak kabul edilmiş aynı zamanda “yoksulluk” kavramına yakın birçok tanım yapılmıştır. Genel bir tanım yapmak gerekirse en sade ve en geniş haliyle mutlak yoksulluk; bir hanenin veya kişinin asgari yaşam standardını sürdüreceği en temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamama durumudur (Özdemir ve İslamoğlu, 2017). Taş ve Özcan (2012), çalışmasında mutlak

yoksulluk kavramını bahsi geçen temel ihtiyaçların karşılanabilmesi için yeterli asgari gelir ve harcama düzeyi olarak ifade etmiştir.

Townsend (1993) çalışmasında mutlak yoksulluğu başta beslenme olmak üzere giyinme, sağlık, barınma vb. temel ihtiyaçlara ulaşamama olarak ifade etmiştir. Diğer bir tanımda ise mutlak yoksulluk, günlük kalori miktarı ihtiyacının karşılanması ile birlikte sağlık, eğitim ve barınma gibi temel sosyokültürel varlıklardan mahrum olma hali olarak ifade edilmiştir (Marshall, 2005).

2.2.2 Göreli Yoksulluk

Bu kavramın tanımı Townsend (1979) tarafından ortaya konulmuş olsa da temelini Adam Smith'in benzer çerçevedeki tanımından almaktadır. Townsend (1993) çalışmasında göreli yoksulluğu topluma ait olma, eğitim, sosyal kurumlardan yararlanma, çalışma imkanları vb. ihtiyaçlara ulaşamama olarak ifade etmiştir. Tanımı gereği göreli yoksul, yaşamlarını sürdürmek için gerekli olan mutlak temel ihtiyaçları karşılayabilen fakat ferdi kaynakların eksikliği nedeniyle içinde yaşadıkları toplumun genel refahının altında kalan ve toplumsal katılımın sosyal yönlerinde eksik olan bireylerden oluşmaktadır (Şenses, 2006).

Bu yoksulluk çeşidi, hane halkı ya da kişinin elde ettiği gelir seviyesi ile birlikte yaşadığı ortamdaki diğer kesime göre olan durumunu da kapsamaktadır. Göreli yoksulluk kavramına göre bir fert ya da hane halkının elde ettiği gelir yaşadığı toplumun ortalama bir gelir seviyesinin altında ise yoksuldur. Burada yoksulluk sınırının belirlenmesi aşamasında, ortalama gelir düzeyinin (medyan veya aritmetik ortalama) belirli bir yüzdesi (% 50) alınır (Gürsel ve ark., 2000). Burada dikkat edilmesi gereken nokta mutlak yoksulluktan farklı olarak bu yoksulluk türünde sadece asgari yaşam ihtiyaçlarının yanı sıra sosyal ve kültürel ihtiyaçlarında hesaba katılması durumudur. Gordon Marshall'ın (2005) kaleme aldığı sosyoloji sözlüğünde göreli yoksulluk, bireylerin yaşadığı toplum içerisinde diğerlerinin sahip olduğu herhangi bir şeye kendilerinin sahip olamama durumu şeklinde tanımlanmaktadır.

2.2.3 Öznel ve Nesnel Yoksulluk

Tsakoglou (1990) çalışmasında hane halkı ya da fertlerin asgari yaşam seviyesinin ne olduğunu daha net ifade edebileceklerinden dolayı mutlak ve görelî yoksulluk kavramının haricinde farklı bir yaklaşımın daha iyi olabileceğini ifade etmiştir. Buradan hareketle kendilerini yoksul hisseden kişiler yoksul olarak kabul edilirler (Tokol ve Alper, 2018). Her ne kadar bu tarz yaklaşım ilk başta mantıklı gibi gelse de kişilerin ya da hane halkı bulunduğu toplumun yaşam kriterlerinin altında kalması sosyal ve ekonomik açıdan kendilerini yetersiz hissetmeleri öznel olduğundan tartışmaya açıktır.

Nesnel yaklaşım açısından yoksulluk tanımı içinse daha objektif kriterler olması zaruridir. Mutlak yoksulluk kavramının tespitinde esas alınan asgari yaşam için ihtiyaç duyulan gelir miktarı ya da günlük sağlıklı yaşamı devam ettirebilmek için tüketilmesi gereken kalori miktarı objektif yoksulluğun tespitinde önemli kriterlerden olmuştur (Günel, 2019).

2.2.4 İnsani Yoksulluk

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından ilk kez 1997 yılında İnsani Gelişme Raporunda yayınlanmasıyla İnsani Yoksulluk (Human Poverty) kavramı ortaya çıkmıştır. Bu kavram ile birlikte yoksulluğun ölçülmesi için bazı kıstaslar belirlenmiştir. UNDP insani yoksulluğu “yaşam süresi”, “eğitim”, “ekonomik ve sosyal imkanlar” kıstaslarını esas alarak hesaplama yoluna gitmiştir (Aktan, 2002). Burada insani yoksulluk, 40 yaşın altında yaşam beklentisi olanların oranını “Yaşam Süresi” kıstası ile okur yazar olamayan erişkinlerin oranını “Eğitim” kıstası ile sağlıklı içme suyuna erişemeyen nüfusun oranını, temel sağlık olanaklarından yoksun olan nüfusun oranını ve 5 yaşın altı olup yeterli beslenemeyen nüfusun oranını “Ekonomik ve Sosyal İmkanlar” kıstası ile hesaplanırken bu kriterlerde yoksulluğun insani yönü vurgulanmaktadır (UNDP, 1997; Gündoğan, 2008).

2.3 Yoksulluğun Nedenleri

2.3.1 Ekonomik Nedenler

Yoksulluğun nedenleri arasında ilk sırada yer alan ekonomik sebepler, içerisinde birden fazla alt başlığı barındırmaktadır. Bu alt başlıkları sıralarsak enflasyon, gelir dağılımında eşitsizlik, kayıt dışı istihdam ve işsizlik, ekonomik krizler vb. sayılabilir.

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın (TCMB) (2013) tanımına göre "Enflasyon, cari fiyatlar seviyesinde, mal ve hizmet fiyatlarının sürekli artışı olarak tanımlanmaktadır". Mal ve hizmet fiyatları ile birlikte maaşlar ve ücretler de zaman içinde değişmektedir. Diğer taraftan, maaş ve ücretler seviyesindeki artış, mal ve hizmet fiyatları düzeyindeki artıştan daha az olması halinde, enflasyon tüketicilerin alım gücünü düşüren etken haline dönüşür (TCMB, 2013). Enflasyon, gelişmekte olan ülkeler için müzmin bir sorundur. Sürekli enflasyon, özellikle toplumsal sosyal yapıyı bozmak suretiyle geniş halk kitlelerinin yoksullaşmasına neden olmaktadır (Aydın, 2013).

Gelir dağılımındaki eşitsizlikler yoksulluğa sebep olan ekonomik nedenlerden bir diğeridir. Gelir dağılımının tanımına bakacak olursak ülkelerin belirli bir dönem için üretilen gelirin, üretim faktörleri başta olma üzere gruplar ve bireyler arasındaki dağılımı olarak ifade edilebilir. Yoksulluk ile gelir dağılımı arasında kuvvetli bir bağ vardır. Çünkü bir ülkede belli bir gelir düzeyinde gelir dağılımındaki eşitsizlik ne kadar yüksekse yoksul sayısı da o kadar yüksek olacaktır (Aktan, 2002).

Yoksulluğa sebep olan diğer nedenlerden kayıt dışı istihdam ve işsizlik, yoksulluğu tetikleyen önemli birer unsurdur. Zira kayıt dışı istihdam aslında işsizlik gibi değerlendirilebilir. Çünkü herhangi bir şekilde gelir etmesine karşın hem elde edilen gelirin göreceli olarak eş işlere göre az olması hem de kayıtlı olunmamasından dolayı sağlık başta olmak üzere sosyal güvenlik imkanlarından faydalanılamaması işsizlikle eş tutulmasına neden olmaktadır.

İşsizlik ile yoksulluk birbirileri ile yakın ilişkili kavramlardır. Yoksulluk tanımına girenlerin işsiz veya eksik istihdam gibi işgücü piyasasına dahil edilemeyen istihdam sorunları ile karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Bu nedenle yoksulluk, işsizlik ortamında kaçınılmaz bir olgudur. Bu durumun tersinin de doğruluğu aynıdır. Çünkü yoksulluk ile birlikte üretim-tüketim dengesi bozulmakta, yatırım yapılamamakta,

işsizlik artmakta ve alınacak eğitimden mahrum kalma ile birlikte istihdam edilme imkanları azalacaktır. Bu sebeple işsizlik ve yoksulluk birbirini besleyen kısır döngünün parçalarıdır (Gündoğan, 2003).

Ekonomik krizler diğer birçok neden gibi doğrudan ya da dolaylı olarak yoksulluğa sebep olmaktadır. Diğerlerinden farklı olarak tahmin edilemeyen ve aniden meydana gelebilecek bir olgudur. Fakat sonuçları ile yoksulluğu artırmaktadır. Kriz ile birlikte gelen iflas, işten çıkarma, gelir dağılımının bozulması vb. sonuçları izlemektedir. Sosyal güvenlik yapıları zayıf olan ülkelerde krizin hem ekonomik hem de sosyal etkileri daha şiddetli olmaktadır (Aktan, 2002).

2.3.2 Demografik ve Sosyal Nedenler

Yoksulluk, nüfusun değişimi yönü ile doğrudan etkilenmektedir. Özellikle hızlı nüfus artışı birlikte doğan ihtiyaçların karşılanamadığı toplumlarda yoksulluğun da artması doğal bir sonuçtur. Öztürk ve Öztürk (2010) çalışmasında, 2005-2010 yılları arasında nüfus artış oranının az gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerde sırasıyla % 2,7, % 1,08 ve % 0,4 olduğunu ifade etmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere nüfus artış hızı ile yoksulluk arasında doğru orantı olduğu görülmektedir.

Kişilerin ya da hane halkının yaşadığı yerin konumu yani kent ya da kırsal alan olması da yoksulluğu etkilemektedir. Çünkü yerleşim yerindeki istihdam olanağındaki yetersizlikler, kamu hizmetlerinin azlığı, alt yapı ve konut sorunlarının varlığı yoksulluğun artmasına zemin hazırlayacaktır (Güngör, 2014). Bu durumun tam tersini de söylemek doğru olacaktır. Yani yoksulluğun fazlaca görüldüğü yerlerde bu sorunlarda çokça görülmektedir.

Yoksulluk ile eğitim arasında yakın bir ilişki vardır. Eğitim düzeyi yükseldikçe yoksulluktan kurtulma umudu da artıyor. Eğitim, emeğin etkinliğini artırmakta ve insanların teknolojik gelişmelere uyum sürecini hızlandırmaktadır (İncedal, 2013). Eğitim düzeyi yüksek insanlar, değişen hayat şartlarına karşı daha dirençli olurken, ekonomik kaynak ve fırsatlarını daha iyi idare edebilirken bunun yanı sıra farklı gelir kaynaklarına ulaşmada fırsatları daha iyi değerlendirebilmektedir (Aktan ve Vural, 2002). Diğer taraftan eğitimden mahrum kalmış veya yetersiz eğitim almış insanlar

kendilerini geliştiremez ve iş bulma ve çalışma konusunda çeşitli zorluk yaşarlar. Gelir elde edemedikleri için yoksullukla yüz yüze kalırlar (Francis, 2006).

2.3.3 Coğrafi Nedenler

Kişilerin yaşadıkları ülkelerin bulunduğu coğrafi konumlar beraberinde birçok imkanı ya da imkansızlığı getirmektedir. Hatta aynı ülke içerisinde farklı bölgelerde, illerde ve yahut ilçelerde dahi coğrafi farklılıklar vardır. Yeraltı ve yerüstü zenginlikler ile birlikte bölgenin gelişmişlik düzeyine bağlı olarak teknolojik imkanların bir araya gelmesi farklı istihdam alanları oluşturmaktadır. Bu durumda insanları ya iş sahibi yapıp gelir kapısı oluştururken ya da yetersizlikten dolayı işsizliğe ve beraberinde de göçe zorlamaktadır.

Olumsuz bölgelerarası koşullar, gelir fırsatı daha iyi olan bölgelere göç etmeyi cazip kılmaktadır. Ayrıca göç olgusu kırsal alanlardan şehirlere ve şehirlere daha gelişmiş şehirlere doğru yayılmaktadır. İşsizlik baskısı ile düşük ücrete çalışmak, kaçak ve sigortasız çalışma gibi durumları artırmaktadır. Bu sebeple artan yoksulluk farklı bir bölgeye taşınmış olur (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 2001).

2.3.4 Siyasi Nedenler

Siyasi faktörler yoksulluğun önlenmesinde rol almalarına karşın diğer taraftan yoksulluk sebebi olma özelliği de taşımaktadır. Zira yoksulluğun ortaya çıkması veya artışı siyasi tercih kaynaklı olabilmektedir. Diğer taraftan ülkelerin isteyerek ya da istemeyerek dahil oldukları terörle mücadele, savaş ve çatışma gibi durumlar siyasi kararlar sonucunda ortaya çıkan ve yoksulluğu artıran olumsuz koşullardır. Hatta komşu ülkede meydana gelebilecek benzer koşullar dahi yoksulluk üzerinde etkilidir. Bu durum ülkelerin mali kaynaklarını kullanırken yapılan tercihlerini doğrudan etkilemektedir. Eğitim ve sağlık başta olmak üzere birçok kritik harcama kalemlerinde kesintiye giderek savunma harcamalarına daha fazla kaynak ayrılması sadece eğitim ve sağlığı etkilemez aynı zamanda doğrudan ve dolaylı olarak yoksulluğu artıracaktır. Ülkelerde savunmaya ayırdıkları gider kalemleri ile eğitim ve sağlık giderleri toplamını oranlarsak bu değer gelişmiş ülkeler için % 55, gelişmekte olan ülkeler için ise % 100'ün üzerinde olduğu görülecektir (Yılmaz, 2006).

2.3.5 Diğer Nedenler

Ekonomik, demografik ve sosyal, coğrafi, siyasi nedenlerin haricinde birçok neden daha vardır ki yoksulluğu doğrudan ya da dolaylı olarak artırmaktadır. Bunlara örnek olarak aile yapısı (hane halkı fert sayısı, ebeveyn sayısı-anne/babanın hayatta olup olmaması vb.), ayrımcılık (ırk, milliyet, cinsiyet) sayılabilir (Şenses, 2006; Schiller, 2004).

2.4 Sosyal Devlet Kavramı

1982 Anayasasının 2. Maddesinde Cumhuriyetin nitelikleri bakımından devletin tanımı yapılmıştır. Bu tanıma göre “Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir” (T.C. Anayasası, 1982). Bu noktadan hareketle sosyal devlet sorumluluğu kanunla belirlenmiştir.

Sosyal devlet kavramı dar ve geniş anlamda tanımlanabilir. Ergun Özbudun tarafından “devletin sosyal barışı ve sosyal adaleti sağlamak amacıyla sosyal ve ekonomik hayata aktif müdahalesini gerekli ve meşru gören bir anlayış” şeklinde tanımlanmıştır (Özbudun, akt. Gözler, 2000). Diğer bir tanıma göre ise (Tokol, 2000); “Sosyal devlet, ekonomik bakımdan güçsüz olanları korumaya yönelik bir dizi tedbirler alan, vatandaşların zorunlu olan maddi gereksinimlerini karşılamayı, insan haysiyetine yaraşır bir biçimde hayatlarını sürdürebilmeleri için sağlık, eğitim, konut, sosyal güvenlik ve sosyal yardım gibi görevlerin sunumunu üstlenen, toplumsal refahın ve sosyal barışın oluşturulması için iktisadi koşulların sınıflar arasında meydana getirebileceği olası dengesizlikleri ve adaletsizlikleri gidermeye yönelik önlemler alan devlettir”.

Sosyal devlet tanımlarından anlaşılacağı üzere sosyal devlet olmanın temel amacı insanlara asgari bir hayat standardı sağlayan, bu standardı sağlamak için gerekli ortamı hazırlayan devlettir. Bu noktada muhtaçlara yönelik yapılacak sosyal yardımlar, özünde sosyal devlet olma gerekliliğinden gelmektedir.

2.5 Sosyal Yardım Kavramı

Sosyal yardımlar, toplumdaki ihtiyaç sahiplerine maddi yardım ve manevi yönden yapılan destekler şeklinde tanımlanabilir. Öztürk ve Öztürk (2010), çalışmasında sosyal yardım kavramını “kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan ve kontrolleri dışında oluşan maddi manevi sosyal sorumluluklarının giderilmesi, ihtiyaçların karşılanması, sosyal sorunların önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunması ve yaşam standartlarının iyileştirilerek yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı yardımlar bütünüdür” şeklinde tanımlamıştır.

Sosyal yardımlar devlet ağırlıklı olmakla birlikte, özel kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları tarafından yoksulluk kriterlerini taşıyan ihtiyaç sahiplerine verilmektedir. Kamu sosyal yardımları, devletlerin resmi kurumları vasıtasıyla yaptıkları yardım niteliğindeki hizmetlerdir. Bu itibarla sosyal yardımlar, asgari düzeyde dahi olsa geçinemeyen, muhtaçlıklarının tespitine dayalı olarak, insanları kendi kendilerine yeterli hale getirmeyi amaçlayan, karşılıksız sosyal gelir ve destek sağlayan kamu hizmetleridir (DPT, 2007). Bu yardımlar aynı ve nakdi olmak üzere iki şekilde yapılmaktadırlar.

2.6 Sosyal Yardımların Amacı

Devlet eliyle yapılan yardımların ulusal amaçları arasında, sosyal adaleti sağlamak, toplumda gelir dağılımındaki adaletsizliği azaltmak ve sosyal refahı artırmak yer almaktadır. Sosyal yardımlar çoğunlukla geçici süreyle yapılmakta olsa da ihtiyaca istinaden bir politika olarak sürekli olarak da yapılabilirler (Kaya, 2020). Burada amaç bu yardımlardan faydalanan fert ya da hane halkının yaşam seviyesinin belli bir sınıra ulaşması esasına dayanır. Farklı bir açıdan olaya yaklaşmak gerekirse burada amaç fertleri ya da hane halklarını yardıma bağımlı kılmak değil muhtaçlık halinden kurtulmalarını sağlayacak altyapıyı oluşturmaktır (Tunç, 2013).

2.7 Yoksulluk ve Sosyal Yardım İlişkisi

Yoksulluk ile mücadele konusunda kullanılan en bilinen yöntem, ihtiyaç sahibi fertlere veya hane halkına karşılıksız yardım yapılması şeklindedir. Yoksullukla mücadeleyi

öncelikli amaç olarak gören sosyal politika, devletin ekonomik olarak zayıf olarak kabul edilen yoksul bireyleri korumak ve desteklemek için aldığı her türlü tedbiri kapsamaktadır (Kaya, 2020). Toplumda dezavantajlı durumda olan kişilerin toplumla bütünleşmelerini sağlamak için yapılan sosyal yardımlar ve uygulamalarla sosyal denge ve adalet sağlanmaya çalışılmaktadır (Güneş, 2012).

Sosyal yardım faaliyetlerinin tamamı, temel ihtiyaçlarını karşılama imkânından yoksun kalan fertleri veya hane halkını esas alan bir sosyal güvenlik ve sosyal hizmet yöntemidir. Sonuç olarak, yeterli geliri olmayan kişilere yapılan ayni ve nakdi yardımlarla yoksullukla mücadele etmeyi amaçlamaktadır (Daşlı, 2015).

3. TÜRKİYEDE SOSYAL YARDIM KURULUŞLARI

Türkiye’de sosyal yardım yapmakta olan birçok kurum ve kuruluş vardır. Bunların bazıları doğrudan sosyal yardım amacıyla faaliyetlerini sürdürürken bazıları ise dolaylı yoldan katkı sağlamaktadır. Bu kuruluşlar arasında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), Sağlık Bakanlığı (SB), Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM), Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ÇHGM), Vakıflar Genel Müdürlüğü, Belediyeler ve İl Özel İdareleri sayılabilir.

3.1 Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Zaman içerisinde çeşitli bakanlık ve kurumlar altında faaliyetlerini yürüten Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü ve Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile birlikte 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) bünyesine katılmıştır (Resmi Gazete, 2011b). Daha sonraki süreçte 10 Temmuz 2018 Tarihli ve 30474 Sayılı Resmî Gazete de yayımlanan 1 Numaralı kararname ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) adı ile faaliyetlerini yürütmüştür (Resmi Gazete, 2018).

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) olarak hizmet veren bakanlık 21/04/2021 tarih ve 31461 sayılı Resmi Gazete yayımlanan 73 numaralı Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) olarak ikiye ayrılmış ve faaliyetlerine devam etmektedirler (Resmi Gazete, 2021).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın görev ve yetkileri 21/04/2021 tarihli 31461 sayılı 73 kararname numaralı Resmi Gazete belirtilmiştir (Resmi Gazete, 2021). Görev ve yetkilerinin bazıları şunlardır:

- a) Sosyal yardım ve hizmetler ile alakalı gerekli strateji ve politikaların ulusal düzeyde yapılması için uygun çalışmalar yapmak, bu çalışmalarını dönemin gerekliliklerine göre güncellemek ve takip etmektir.
- b) Gelecek nesillere, sosyokültürel yapısı ve bütünlüğü korunmuş bir aile kurumu bırakmak için gerekli çalışmaları yürütmek,
- c) Çocukların sağlıklı bir şekilde yetişmelerini sağlamak prensibi esasıyla gerekli sosyal yardım ve hizmet faaliyetlerini yürütmek,
- ç) Kadınların toplumdaki sosyal statü ve haklarını koruyucu politikalar ile birlikte sahip olduğu hak ve özgürlükleri etkin bir şekilde kullanması için gerekli faaliyetleri yürütmek,
- d) Yaşlı ve engellilerin sosyokültürel tüm imkanlardan herhangi bir dışlanma ya da ötekileştirmeye maruz kalmadan faydalanması başta olmak üzere ihtiyaç duydukları tüm yardım ve hizmetler için gerekli stratejileri geliştirerek uygulamaya koymak,
- e) Toplumda farklı çeşit ve şartlarda sosyal hizmet ve yardımlara ihtiyaç duyan tüm birey ve/veya ailelerin gerekli tüm ihtiyaçlarını etkin ve düzenli bir şekilde sağlamak ile birlikte bu husus üzerine faaliyet yürüten kamu kurumları ve kuruluşları başta olmak üzere tüm gönüllü kuruluşlar arasında koordinasyon ve iş birliği sağlamak,

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı sosyal yardım faaliyetlerini Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü vasıtasıyla yürütmektedir.

3.2 Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

Bakanlığın yıllar itibariyle yaşadığı yapısal değişiklikler ile birlikte daha önceki dönemlerde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü (SYDGM) adıyla görev yapan birim Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM) olarak faaliyetlerine devam etmektedir.

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü faaliyetlerini yürütürken Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) kaynaklarını kullanmaktadır. Bu kaynaklar ise sosyal devlet olmanın gerekliliği prensibinden esas alarak “3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu” ve “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu” nun kurulması ile sağlanmıştır (Resmi Gazete, 1986).

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün görevleri, “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevlerine İlişkin Yönerge” si kapsamında belirlenmiştir (SYGM, 2021a). Bu görevlerin esasının ASHB görevleri belirlemede olup haricen genel müdürlüğün yetkisinde olan görevlerin bazıları ise şunlardır:

- a) 3294 sayılı Kanunun amaçlarını yerine getirmek amacıyla gerekli mali ve idari önlemleri almak,
- b) Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun gelirlerini zamanında tahsil etmek suretiyle, gelirlerin ihtiyaçlara göre doğru zamanda kullanılmasını sağlamak,
- c) Merkezi veri akışı ve koordinasyonunu sağlayan Sosyal Yardımlar Bilgi Sistemi (SYBS) ile alakalı gerekli tüm işleri yönetmek suretiyle daha fazla ihtiyaç sahibine ulaşılabilecek yardım faaliyetlerini yürütmek,
- ç) Sorumluluğunda bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının çalışma usul ve esaslarını belirlemek ve gerektiğinde revize etmek ile birlikte desteklenecek yardım kalemlerinin kriterlerini belirlemektir,
- d) SYDV'lerce yapılan tüm işlemlerini araştırmak, harcamaları incelemek, düzenli olarak denetlemek, ihtiyaç halinde tüm süreçlerle alakalı gerekli tedbirleri uygulamaktır (SYGM, 2021a).

Yukarıda belirtilen görevleri, her il ve ilçede bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları vasıtasıyla yerine getirmektedir.

3.3 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, hem SYDTF'ler hem de SYGM'ler ile birlikte 1986 yılında 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'na istinaden kurulmuştur.

SYDV'ler her ne kadar ASHB ile doğudan bağlantılı gibi gözüksün de bakanlığın idari yapılanması içerisinde değildir. Bununla birlikte vakıfların yapısına bakıldığında 5737 sayılı Vakıflar Kanununun 4 üncü maddesinde de ifade edildiği üzere özel hukuk tüzel kişiliğine sahiplerdir (Resmî Gazete, 2008). SYDV'ler, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından denetlenmektedir (SYGM, 2021b).

SYDV'lerin karar mercii mütevelli heyetidir. Mütevelli heyeti il ve illerde farklı üyelerden oluşmaktadır. İllerde Vali'nin başkanlığında, belediye başkanı, il sağlık müdürü, aile ve sosyal hizmetler il müdürü, il milli eğitim müdürü, tarım ve orman il müdürü, defterdar ve il müftüsü, ilçelerde ise Kaymakam başkanlığında, belediye başkanı, sağlık grup başkanı, ilçe milli eğitim müdürü, mal müdürü ve ilçe müftüsünden oluşur. Bununla birlikte sivil toplum kuruluşu temsilcileri (başkanları), muhtarlar, esnaflar ve hayırsever vatandaşlar da heyette yer almaktadır (SYGM, 2021b).

SYDV'lerin gelirleri ise başta SYDTF'den aktarılan bütçe ile birlikte işletme ve/veya iştirak gelirleri ve diğer bazı gelirlerden (aynî/nakdi bağışlar vb.) oluşmaktadır (SYGM, 2021b).

3.3.1 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca Yürütülen Yardımlar

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca verilen yardımlar ilgili bakanlık bünyesinde SYDTF Kurulu tarafından belirlenen yardım çeşitleri dikkate alınarak sınıflandırılacaktır. Bu bağlama ana ve alt başlıklar altında yardımlara ait verilen tutarlar aksi belirtilmedikçe 2019 yılı verileridir. Bu tercihin sebebi ise Kastamonu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından alınan yıllık kurum raporlarının bu sınıflandırmayı esas almasından kaynaklanmaktadır.

2019 yılı itibariyle SYDV'ler vasıtasıyla 2 adet yardım kalemi Avrupa Birliği (AB) tarafından, 8 adet yardım kalemi Genel Bütçeden ve 33 adet yardım kalemi ise SYDTF tarafından finanse edilmek üzere toplam 43 adet yardım yapılmaktadır (AÇSHB, 2019).

SVDV vasıtasıyla verilen yardımlar ve bütçe kaynakları Tablo 3.1' de verilmiştir (AÇSHB, 2019)

Tablo 3.1

SYDV Vasıtasıyla Verilen Yardımlar ve Bütçe Kaynakları

Aile Yardımları	Eğitim Yardımları	Sağlık Yardımları	Özel Amaçlı Yardımlar	Yaşlı ve Engelli Yardımları	İstihdam ve Proje Destekleri
Gıda Yardımları*	Eğitim Materyali Yardımı*	Şartlı Sağlık Yardımı*	Aşevleri*	Yaşlılık Aylığı**	Gelir Getirici Proje Destekleri*
Barınma Yardımları*	Şartlı Eğitim Yardımı*	Engelli İhtiyaç Yardımları*	Afet ve Acil Durum Yardımları*	Engelli Aylığı**	Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi*
Sosyal Konut Projesi*	Öğle Yemeği Yardımı*	Kronik Hastalara Yönelik Yardım Programı*	Terör Zararı Yardımı*	Engelli Yakını Aylığı**	İstihdam Eğitimi Projeleri*
Yakacak Yardımları*	Ücretsiz Ders Kitabı*	Çoklu Doğum Yardımı**	Yabancılarla Yönelik Sosyal Uyum Yardımı***	Silikozis Yardımı ile Devreden Silikozis Ödemeleri**	Geçici İstihdam Projeleri*
Eşi Vefat Etmış Kadınlara Yardım*	Öğrenci Taşıma Barınma ve İaşe Yardımı*	Kronik Hastalara Elektrik Desteği**	Yabancılarla Yönelik Şartlı Eğitim Yardımı***	Evde Bakım Aylığı**	Sosyal Hizmet Projeleri*
Muhtaç Asker Ailelerine Yardım*	Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması*	Genel Sağlık Sigortası Katılım Payı Ödemesi			ADEM Projeleri*
Doğum Yardımı**	Yurt Yapımı*	Genel Sağlık Sigortası Prim Ödemeleri*			SODAM Projeleri*
Öksüz ve Yetim Yardımı*					İşe Yönlendirme - İşe Başlama Yardımı*

Muhtaç
Asker
Çocuğu
Yardımları*
Elektrik
Tüketim
Destegi*

Yaşlı ve
Engellilerin
Bakım
Projeleri*

* SYDTF **Genel Bütçe *** Avrupa Birliğı Bütçesi

3.3.1.1 Aile Yardımları

3.3.1.1.1 Gıda Yardımları

Bu yardım kalemi Kurban Bayramı ve Ramazan ayı öncesi dönemde, muhtaç ailelerin gıda ve giyim başta olmak üzere temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik SYDTF kararı ile SYDV'lere aktarılan periyodik payların dağıtılması şeklinde yürütülen yardımlardır (SYGM, 2021d).

3.3.1.1.2 Barınma Yardımları

Muhtaç aileler içerisinde konutlarının durumunun yaşanacak düzeyde olmaması ya da zor olması hallerinde (ortamın sağlıksız, bakımsız, eski vb.) evlerinin bakım ve onarım ile birlikte SYDV'lerce uygun görülmesi halinde ev eşyası, kira yardımı vb. yardımlar dahil verilen yardımlardır (SYGM, 2021d).

3.3.1.1.3 Sosyal Konut Projesi

Bu yardım kalemi 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu (SYDTK) kapsamında sosyal güvencesi olmayan ihtiyaç sahibi bireylere yönelik Toplu Konut İdaresi (TOKİ) Başkanlığı ile birlikte yürüttüğü geri ödemeli sosyal konut projesidir (AÇSHB, 2019).

3.3.1.1.4 Yakacak Yardımları

Türkiye Kömür İşletmelerince tedarik edilen kömürlerin SYDV'ler kanalıyla muhtaç bireylere ve ailelere ücretsiz olarak dağıtılan kömür yardımudur. Bu yardım kalemi 2003 yılından itibaren yapılmakta olup kömürlerin nakliye, hamaliye vb. masrafları

SYDTF'den karşılanmak üzere ikamet adreslerine kadar götürülmesi şeklinde uygulanmaktadır (SYGM, 2021d).

3.3.1.1.5 Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yardım

Eşi vefat etmiş ihtiyaç sahibi kadınlara 2 aylık 650 TL olacak şekilde yapılan yardımdır. Düzenli yardımlar çerçevesinde yapılan bu yardım şartlara uyulduğu sürece verilmektedir (SYGM, 2021c).

3.3.1.1.6 Muhtaç Asker Ailelerine Yardım

Askerlik görevinin yerine getiren bireylerin, muhtaç ve sosyal güvencesi bulunmayan ailelerine 2 aylık 800 TL olacak şekilde yapılan düzenli yardımdır (SYGM, 2021c).

3.3.1.1.7 Doğum Yardımı

Bu yardım kalemi Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve İlçe Sosyal Hizmetler Merkezlerince verilmekte olup Sosyal Yardım ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'na karşılanmaktadır. Günümüzde SYDV'lerce verilmemesine karşın belli bir dönem bu yardım kaleminin dağıtılmasında görevler almaları sebebiyle bu başlık altında değerlendirilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarına, canlı doğan birinci çocuk, ikinci çocuk, üçüncü ve sonraki çocuklar için sırasıyla 300 TL, 400 TL ve 600TL tutarında yapılan yardımlardır (ASHB, 2021a).

3.3.1.1.8 Öksüz ve Yetim Yardımı

18 yaşından küçük çocuklardan, annesi ve/veya babası vefat etmiş, ihtiyaç sahibi olanlara 150 TL tutarında yapılan aylık düzenli yardımdır (SYGM, 2021c).

3.3.1.1.9 Muhtaç Asker Çocuğu Yardım

18 yaşından küçük çocuklardan, babası askerde olan, ihtiyaç sahibi olanlara 150 TL tutarında yapılan aylık düzenli yardımdır (SYGM, 2021c).

3.3.1.1.10 Elektrik Tüketim Desteği

3294 ve 2022 sayılı Kanunlar kapsamındaki düzenli sosyal yardımlardan faydalanan ihtiyaç sahibi 1-2 kişilik hanelere aylık 75 kWh (68,67 TL), 3 kişilik hanelere aylık 100 kWh (91,56 TL), 4 kişilik hanelere aylık 125 kWh (114,44 TL), 5 ve daha fazla kişilik hanelere aylık 150 kWh (137,33 TL) sosyal yardım yapılmaktadır (SYGM, 2021d).

3.3.1.2 Eğitim Yardımları

3.3.1.2.1 Eğitim Materyali Yardımı

Muhtaç ailelerin temel eğitim ihtiyaçlarından kitap hariç kırtasiye, ayakkabı, okul üniforması vb. karşılanması amacıyla yapılan yardımlardır (AÇSHB, 2019).

3.3.1.2.2 Şartlı Eğitim Yardımı

Şartlı eğitim yardımı, muhtaç ailelerin çocuklarını düzenli olarak okula göndermeleri vasıtasıyla eğitimden uzak kalmamasını amaçlayan yardım programıdır (SYGM, 2021c).

Bu yardım kapsamında verilen yardım miktarı, ilköğretim düzeyinde eğitim gören erkek öğrencilere 45 TL/ay, kız öğrencilere 50 TL/ay, ortaöğretim düzeyinde eğitim gören erkek öğrencilere 55 TL/ay, kız öğrencilere 75 TL/ay'dır (SYGM, 2021c).

Bu yardım kaleminin dağıtılması için gerekli şartların sağlanması ve kontrolü için ASHB, MEB e-okul sistemi ve nakdi yardım ödeme aracı kurumu olan PTT arasında veri ve bilgi alışverişi esastır (SYGM, 2021c).

3.3.1.2.3 Öğle Yemeği Yardımı

2003–2004 Eğitim-Öğretim yılı itibariyle uygulamaya konulmuş olan bu yardım kalemi, taşımali eğitim yoluyla okula giden muhtaç öğrencilere verilen öğle yemeği

yardımıdır. İl ve ilçe müdürlüklerince belirlenen öğrenciler içerisinde gerekli şartları sağlayanlara verilmektedir (AÇSHB, 2019).

3.3.1.2.4 Ücretsiz Ders Kitabı

2003–2004 Eğitim-Öğretim yılı itibariyle uygulamaya konulmuş olan bu yardım kalemi, ilköğretim öğrencilerine ücretsiz ders kitabı verilmesi şeklindedir. SYDTF'den sağlanmak üzere yapılan bu yardım kaynağı MEB'e doğrudan aktarılmaktadır (AÇSHB, 2019).

3.3.1.2.5 Öğrenci Taşıma Barınma ve İaşe Yardımı

Taşınmalı eğitim uygulaması haricindeki ilköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin yemek, barınma, ulaşım vb. ihtiyaçlarına yönelik yapılan yardımlardır (AÇSHB, 2019).

3.3.1.2.6 Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması

2004-2005 Eğitim-Öğretim yılı itibariyle uygulamaya konulmuş olan bu yardım kalemi, zihinsel ve otistik engelli öğrencileri kapsamakta iken 2005-2006 Eğitim-Öğretim yılı itibariyle ise tüm engelli öğrencilerin okullarına ücretsiz olarak ulaşımını kapsamaktadır (AÇSHB, 2019).

3.3.1.2.7 Yurt Yapımı

Bu yardım kalemi, SYDTF'nin kurulduğu 1986 yılından bu yana SYDV'lerin ihtiyaç görmesi halinde, mütevelli heyetin uygun bulunduğu durumlarda öğrenci yurtlarının inşa edilmesini kapsamaktadır (AÇSHB, 2019).

3.3.1.3 Sağlık Yardımları

3.3.1.3.1 Şartlı Sağlık Yardımı

0-6 yaş arası çocukları olan muhtaç ailelere yönelik tasarlanan düzenli yardım kalemi, ailelerin bu yaş grubundaki çocuklarını düzenli sağlık kontrollerine götürmeleri şartına bağlanmıştır. Ayrıca bu yardım kalemi altında gebeler için de destek bulunmaktadır. Muhtaç gebe kadınlar için gebelik boyunca düzenli hastane kontrolü ile doğumlarının da hastanede olması şartıyla gebelik yardımından faydalanma imkanı sunulmuştur (SYGM, 2021c).

3.3.1.3.2 Engelli İhtiyaç Yardımları

Engelli muhtaç bireylerin çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması ve sosyal uyumunu kolaylaştırmak amacıyla yapılan, zamanı ve miktarı SYDV mütevellî heyeti tarafından belirlenen yardımlardır (AÇSHB, 2019).

3.3.1.3.3 Kronik Hastalara Yönelik Yardım Programı

İlk olarak 2018 yılı Şubat ayında uygulamaya konan Subakut Sklerozan Panensefalit (SSPE), Mali Kayıp Yaşayan Tüberküloz ve Psiko-Sosyal hastalara yönelik olan bu yardım kalemi, Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Yönetim Sistemi ve Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi entegrasyonu vasıtasıyla verilmektedir. Tüberküloz ve SSPE hastalık bilgisi gelen ihtiyaç sahiplerine düzenli olarak aylık 1657,86 TL yardım yapılmaktadır. Bununla birlikte tüberküloz hastaları için kendi sağlık bakımlarını karşılayamayacak durumda olanlar için ise 600 TL bakım yardımı da yapılmaktadır (ASHB, 2021b).

3.3.1.3.4 Çoklu Doğum Yardımı

2018 yılı Kasım ayı itibariyle verilmeye başlanan bu yardım kalemi, muhtaç ailelerin çoklu doğum sonucu dünyaya gelen çocukları için temel bakım ve beslenme ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla verilmektedir. Hanelerde bulunan 0-2 yaş arası çocuk başına 150 TL/ay olacak şekilde düzenli olarak verilmektedir (SYGM, 2021c).

3.3.1.3.5 Kronik Hastalara Elektrik Desteği

2018 yılı Kasım ayında uygulanmaya alınan bu yardım kalemi, çeşitli kronik hastalıklar sebebiyle sürekli cihaz kullanan muhtaç hane ve/veya bireyler içindir. Cihazların düzenli kullanımını sağlamak amacıyla elektrik kullanım bedelini, geçmiş elektrik borçlarını ve kesintisiz güç kaynağı teminini kapsamaktadır (AÇSHB, 2019).

3.3.1.3.6 Genel Sağlık Sigortası (GSS) Katılım Payı Ödemesi

Bu yardım kalemi, “5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu” bünyesinde sigortalı statüsünde olanlar ile bu kapsamdaki bireylerin bakmakla yükümlü oldukları kişilere ait hastane, ilaç, reçete vb. katılım payı şeklinde ödemiş oldukları miktarın geri ödemesine yönelik yardımlardır (AÇSHB, 2019).

3.3.1.3.7 Genel Sağlık Sigortası (GSS) Prim Ödemeleri

01.01.2012 tarihinden itibaren GSS gelir tespitine yönelik yapılan mevcut gelir durumu, kayıtlı mal varlığı, yerinde hane ziyareti vasıtasıyla sosyo-ekonomik durum tespiti SYDV’ler tarafından Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (BSYBS) ile yürütülmektedir. Elde edilen bilgiler, SYDV müteveli heyetleri tarafından değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmede hanelerin ortalama aylık gelirlerinin seviyesini Brüt asgari ücretin 1/3 ünden az ise (2021 yılı itibariyle 0-1.192,50 TL) G0 ve Brüt asgari ücretin 1/3 ünden fazla (2019 yılı itibariyle 1.192,50 TL-∞) ise G1 olarak sınıflandırmaktadır (AÇSHB, 2019).

Müteveli heyeti değerlendirmesi sonucu alınan kararlar gerekli işlemlerin yapılması için BSYBS üzerinden SGK’ya gönderilmektedir (AÇSHB, 2019).

3.3.1.4 Özel Amaçlı Yardımlar

3.3.1.4.1 Aşevleri

Bu yardım kalemi, engelli, hasta, yaşlı, kimsesiz ve çeşitli sebeplerle evinde yemek yapamayacak durumda olan yoksul kişi ve/veya haneler için günlük sıcak yemek hizmeti sunulması amacıyla yapılmaktadır (AÇSHB, 2019).

3.3.1.4.2 Afet ve Acil Durum Yardımları

Çeşitli doğal afetler sebebiyle mağduriyet yaşayan vatandaşlar için barınma, giyim, gıda, ısınma, vb. hayati ihtiyaçların giderilmesi amacıyla bakanlık tarafından SYDV'lere ek kaynak olarak aktarılan ve kullanılan bütçelerdir (AÇSHB, 2019).

3.3.1.4.3 Terör Zararı Yardımı

Terör olayları sebebiyle mağduriyet yaşayan ihtiyaç sahibi kişilerin barınma, giyim, gıda, yol, eğitim vb. acil ihtiyaçların karşılanması amacıyla yapılan yardımlardır (AÇSHB, 2019).

3.3.1.4.4 Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardımı

Çeşitli sebeplerde Türkiye'ye gelen, geçici barınma alanları dışında ikamet eden, hanede sosyal güvence olmaması durumu bulunan, ihtiyaç sahibi olma kriterlerinden en az birine uyması durumunda Suriyeliler (99 ile başlıya kimlik numaralı olanlar) ve diğer yabancı uyrukluların faydalandığı aylık 120 TL/kışı tutarında yapılan yardım kalemidir (AÇSHB, 2020) .

Bu yardım programı, AB finansmanı temelinde ASHB, Türk Kızılay'ı ve Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı (WFP) ortaklığı ile birlikte yürütölmektedir (AÇSHB, 2020).

3.3.1.4.5 Yabancılara Yönelik Şartı Eğitim Yardımı

Çeşitli sebeplerde Türkiye'ye gelen Suriyeliler dahil olmak üzere tüm yabancı uyruklu çocuklara yönelik olan, geçici barınma alanları dışında ikamet eden, hanede sosyal güvence olmaması durumu bulunan, ihtiyaç sahibi olan, geçici eğitim merkezlerinde ve MEB'de eğitim gören, okulların açık bulunduğu süre içerisinde % 20'den fazla devamsızlık (1 ayda en fazla 4 gün) yapmayanların faydalandığı yardımlardır (AÇSHB, 2019).

İlköğretim düzeyinde eğitim gören erkek öğrencilere 45 TL/ay, kız öğrencilere 50 TL/ay, ortaöğretim düzeyinde eğitim gören erkek öğrencilere 55 TL/ay, kız öğrencilere 70 TL/ay'dır (SYGM, 2021c).

Bu yardım programı, AB finansmanı temelinde ASHB, MEB, Türk Kızılay'ı ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ortaklığı ile birlikte yürütülmektedir (AÇSHB, 2019).

3.3.1.5 Engelli ve Yaşlılara Yapılan Yardımlar

3.3.1.5.1 Yaşlılık Aylığı

65 yaş üstü ihtiyaç sahibi (hanede kişi başına gelirin net asgari ücret tutarının 1/3'ünden az olan) vatandaşların faydalandığı aylık 828,21 TL tutarında yapılan yardımdır (SYGM, 2021e).

3.3.1.5.2 Engelli Aylığı

2022 Sayılı kanun kapsamında değerlendirilen, engel durumu % 70 ve üzeri bulunan ihtiyaç sahibi (hanede kişi başına gelirin net asgari ücret tutarının 1/3'ünden az olan) vatandaşlara yönelik aylık 991,69 TL, engel durumu % 40 - % 69 arasında olan ihtiyaç sahibi (hanede kişi başına gelirin net asgari ücret tutarının 1/3'ünden az olan) vatandaşlara yönelik aylık 661,13 TL tutarında yapılan yardımdır (SYGM, 2021e).

3.3.1.5.3 Engelli Yakını Aylığı

Hanesinde engelli birey bulunan muhtaç (hanede kişi başına gelirin net asgari ücret tutarının 1/3'ünden az olan) engelli yakınlarına aylık 661,13 TL tutarında yapılan yardımdır (SYGM, 2021e).

3.3.1.5.4 Silikozis Yardımı ile Devreden Silikozis Ödemeleri

Silikozis hastalığı tanısı ile Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı sisteminden gelen bilgi üzerine silikozise bağlı iş hayatında kazanma gücünü kaybeden fertlere yönelik iş

kaybının yüzdesine göre yapılan yardımlardır. İş kaybı durumu % 15 - % 34 arasında olanlar için 1.317,23 TL, % 35 - % 54 arasında olanlar için 1.505,41 ve % 55 üzeri için 1.677,45 TL tutarında yardım yapılmaktadır (SYGM, 2021b).

3.3.1.5.5 Evde Bakım Aylığı

Evde bakım yardımı, bir başkasının yardımı olmaksızın günlük hayatını devam ettiremeyecek düzeyde ağır engelli fertlere, engellinin ikametgâhında, engellinin bir yakını veya bir bakıcı personel vasıtasıyla bakım hizmetlerinin karşılanması verilen aylık 1.797,97 TL (2021 Temmuz-Aralık Dönemi) tutarındadır (ASHB, 2021c).

3.3.1.6 İstihdam ve Proje Destekleri

3.3.1.6.1 Gelir Getirici Proje Destekleri ve Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (KASDEP)

Bu destekler, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun 2'nci maddesine göre "geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğrenim imkânı sağlanması halinde topluma faydalı hale gelebilecek, üretken duruma geçebilecek kişilere" yönelik yapılan yardımlardır (AÇSHB, 2020).

3.3.1.6.2 Sosyal Hizmet Projeleri

Çeşitli şekil ve amaçlarla düzenlenen mevcut durumu sebebiyle toplum içerisinde dezavantajlı konumdaki fertler için sosyal hayata aktif katılımlarını destekleme amacıyla yürütülen projelerdir (AÇSHB, 2020).

3.3.1.6.3 Aile Destek Merkezi Projesi (ADEM) ve Sosyal Dayanışma Merkezi Projesi (SODAM)

3294 sayılı kanun kapsamındaki ihtiyaç sahibi bireylerin sosyal hayata uyum sorunu yaşamamaları amacıyla sosyokültürel, sanatsal, psikososyal, mesleki ve kişisel gelişimleri için faaliyette bulunan merkezlerdir (AÇSHB, 2020).

3.3.1.6.4 Yaşlı ve Engellilerin Bakım Projeleri

İhtiyaç sahibi engelli, yaşlı ve ağır kronik hasta bireylerin, temel ve hayati ihtiyaçları başta olmak üzere kişisel bakım, ev temizliği vb. tüm ihtiyaçlarının karşılanması esasına dayanan yardım projesidir (AÇSHB, 2020).

Yukarıda bahsi geçen yardım projeleri haricinde İstihdam Eğitimi Projeleri, Geçici İstihdam Projeleri, İşe Yönlendirme ve İşe Başlama Yardımı gibi muhtaç bireylerin çeşitli faaliyet alanlarında istihdam olanaklarını teşvik ve destek için yapılan projeleri de yer almaktadır (AÇSHB, 2020).

4. YÖNTEM

Bu çalışma nitel araştırma tekniklerinden olan doküman incelemesi (içerik analizi) yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, gözlem veya birebir görüşme (anket) imkanının olmadığı veya çok zor olduğu araştırma alanlarında tek başına veri toplamak amacıyla, diğer veri toplama yöntemleriyle birlikte kullanıldığında ise verilerin çeşitlendirilmesini sağlamak ve araştırmanın geçerliğini pekiştirmek amacıyla kullanılan araştırma konusu ile ilgili bilgi içeren yazılı metinlerin analizini temel alan bir tekniktir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Doküman incelemesi ile Kastamonu SYDV'den alınan 2012-2021 yılları arası faaliyet raporlarında yer alan yardımların, içerik, dağılım ve yıllara göre değişim, cari ve reel fiyat düzeyinde değerlendirilmesi yapılmıştır.

Kastamonu SYDV tarafından 2012-2021 yılları arasında yapılan yardımların değerlendirilmesinde hem cari hem de reel fiyatlar kullanılmıştır. Reel fiyat hesaplanmasında Yurt İçi Tüketici Fiyat Endeksi (Yİ-TÜFE) esas alınmış her yılın aralık ayı rakamlarına göre yıllık reel fiyat düzenlemeleri hesaplanmıştır. Verilen yardımların karşılaştırılmasında yıllar arasındaki değerlendirmeler bu esasa göre yapılmıştır. Hem reel hem de cari fiyat seviyesinde yapılan karşılaştırmalar ile özellikle "aylık" bazında verilen yardımlar açısından cari ve reel fiyat düzeylerinde yapılan değerlendirme ile yıllar itibariyle yardım miktarında artış yapıp yapılmadığı tespit edilmiştir. Artış yapıldıysa enflasyon düzeyinden yüksek olup olmadığı tespit ederek, yardımlarının yeterliliğinin değerlendirilmesi de yapılmıştır.

5. KASTAMONU SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI

5.1 Kastamonu İline Ait Genel Bilgiler

Kastamonu ili, Batı Karadeniz bölgesinde yer almaktadır ve bölgenin en büyük ili konumundadır. 13.152 km² yüzölçümü ile Türkiye yüzölçümünün % 1,7'sini kaplamaktadır. Karadeniz boyunca 170 km'lik sahile sahip olan ilin rakımı ise 780 metredir. Yüzölçümünün % 61,5'lik kısmını ormanlık alanlar oluşturduğundan engebeli bir arazi yapısına sahiptir (Kuzey Anadolu Kalkınma ajansı [KUZKA], 2021).

Kastamonu ilinin komşu illeri ise Bartın, Karabük, Çankırı, Çorum ve Sinop'tur. Kastamonu ilinde Merkez, Abana, Ağlı, Araç, Azdavay, Bozkurt, Cide, Çatalzeytin, Daday, Devrekâni, Doğanyurt, Hanönü, İhsangazi, İnebolu, Küre, Pınarbaşı, Seydiler, Şenpazar, Tosya ve Taşköprü olmak üzere 20 ilçe bulunmaktadır (KUZKA, 2021). Kastamonu ili sahip olduğu 1.054 köy ile Sivas ilinden sonra en fazla köy sayısına ait ikinci il konumdadır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2021).

5.1.1 Demografik Yapı

Kastamonu ili demografik yapısı incelenirken, değerlendirmenin yapılan yardımlara ait verilere uygun olacak şekilde bir örnek olması açısından 2012 yılı sonrası veriler seçilmiştir.

Türkiye ve Kastamonu iline ait 2012-2020 yılları arasında nüfus sayıları ve bir önceki yıla göre nüfus değişimi (‰) Tablo 5.1'de verilmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2021a).

Tablo 5.1

Türkiye ve Kastamonu 2012-2020 yılları Nüfus Sayıları ve Nüfus Değişimi (‰)

Yıllar	Kastamonu	Bir Önceki Yıla Göre Nüfus Değişimi (‰)	Türkiye	Bir Önceki Yıla Göre Nüfus Değişimi (‰)
2012	359.808	-	75.627.384	-

2013	368.093	22,5	76.667.864	13,6
2014	368.907	2,2	77.695.904	13,2
2015	372.633	10,0	78.741.053	13,3
2016	376.945	11,4	79.814.871	13,5
2017	372.373	-12,3	80.810.525	12,3
2018	383.373	28,7	82.003.882	14,6
2019	379.405	-10,5	83.154.997	13,8
2020	376.377	-8,0	83.614.362	5,5

Tablo 5.1 incelendiğinde Kastamonu ili nüfusunun yıllar itibariyle dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir. Özellikle son iki yıllık süreçte nüfusun azaldığını görmekteyiz. Buna karşın 2012 yılına göre 2020 yılında nüfusunda % 4,40'lık bir artış olmuştur. Fakat Türkiye için aynı dönemdeki % 9,55'lik nüfus artışının gerisinde kaldığı görülmektedir.

Tablo 5.2'de Türkiye ve Kastamonu iline ait kırsal nüfus oranları verilmiştir (TÜİK, 2021a).

Tablo 5.2

Türkiye ve Kastamonu Kırsal Nüfus Oranları (%)

	Kastamonu			Türkiye		
	Kırsal Nüfus	% Pay	Nüfus	Kırsal Nüfus	% Pay	Nüfus
2012	157.802	43,86	359.808	17.178.953	22,72	75.627.384
2013	161.048	43,75	368.093	6.633.451	8,65	76.667.864
2014	154.719	41,94	368.907	6.409.722	8,25	77.695.904
2015	145.765	39,12	372.633	6.217.919	7,90	78.741.053
2016	140.582	37,30	376.945	6.143.123	7,70	79.814.871
2017	138.559	37,21	372.373	6.049.393	7,49	80.810.525
2018	150.703	39,31	383.373	6.337.385	7,73	82.003.882
2019	141.622	37,33	379.405	6.003.717	7,22	83.154.997
2020	137.475	36,53	376.377	5.878.321	7,03	83.614.362

Tablo 5.2 incelendiğinde Türkiye genelindeki kırsal nüfusta 2013 yılında sert bir azalış görülmektedir. Bu azalışın sebebi 06.12.2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 6360 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu kapsamında 13 adet yeni büyükşehir belirlenmesi ve bu kanunla birlikte tüm büyükşehirlerdeki belde ve

köylerin mahalle statüsüne geçmesi sonucu olmuştur. Hali hazırda 30 adet büyükşehir statüsünde bulunan illerdeki köy sayısı “0” olarak gözükmemektedir.

Tablo 5.2’ye bakıldığında özellikle 2013 yılı sonrası veriler açısından hem Türkiye’de hem de Kastamonu ilinde kırsal nüfusta azalma olduğu görülmektedir. Buna karşın 2020 yılı itibariyle 376.377 kişi olan Kastamonu nüfusunun % 36,53’lük bölümünü kırsal nüfusun oluşturması, ilin sahip olduğu fazla köy sayısı ile ilişkilendirmek mümkündür.

Tablo 5.3’te Kastamonu iline ait net göç miktarı ve net göç hızı verileri verilmiştir (TÜİK, 2021c).

Tablo 5.3

Kastamonu İline Ait Net Göç Miktarı (kişi) ve Net Göç Hızı Verileri (%)

Yıllar	Net Göç Miktarı (bir önceki yıla göre değişim, kişi)	Net Göç Hızı (bir önceki yıla göre değişim, %)
2012	407	1,13
2013	4.253	11,62
2014	- 624	- 1,69
2015	3.509	9,46
2016	1.679	4,46
2017	- 1.323	- 3,55
2018	8.778	23,16
2019	- 4.778	- 12,51
2020	- 1.151	- 3,05

Tablo 5.3 incelendiğinde Kastamonu ilindeki göç hareketliliğinin fazla olduğu görülmektedir. Bu hareketlilik hem alınan göç hem de verilen göç yönünde olması dikkat çekicidir. Ayrıca yıllar arası değişikliklerin şiddetli olması da ili farklı kılmaktadır.

Tablo 5.4 ve Tablo 5.5’te Türkiye ve Kastamonu ili nüfusunun yaş gruplarına göre dağılımı ve % oranları ayrı ayrı verilmiştir (TÜİK, 2021a). Tablolarda yaş grupları üç ana başlık altında toplanmıştır. Burada esas alınan yaş aralığı 15-64 yaş olmuştur. Bunun sebebi ise 15-64 yaş aralığındaki nüfusun çalışma çağındaki nüfus olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 5.4

Kastamonu İli Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı ve % Oranları

	0 - 14 Yaş Nüfus	% Oran	15 - 64 Yaş Nüfus	% Oran	65 + Yaş Nüfus	% Oran	Toplam
2012	66.725	18,5	237.297	66,0	55.786	15,5	359.808
2013	65.681	17,8	244.540	66,4	57.872	15,7	368.093
2014	64.252	17,4	243.854	66,1	60.801	16,5	368.907
2015	64.139	17,2	246.041	66,0	62.453	16,8	372.633
2016	63.505	16,8	251.232	66,6	62.208	16,5	376.945
2017	62.551	16,8	247.103	66,4	62.719	16,8	372.373
2018	62.579	16,3	255.046	66,5	65.748	17,1	383.373
2019	61.205	16,1	251.173	66,2	67.027	17,7	379.405
2020	60.334	16,0	245.890	65,3	70.153	18,6	376.377

Tablo 5.5

Türkiye Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı ve % Oranları

	0 - 14 Yaş Nüfus	% Oran	15 - 64 Yaş Nüfus	% Oran	65 + Yaş Nüfus	% Oran	Toplam
2012	18.857.179	24,9	51.088.202	67,6	5.682.003	7,5	75.627.384
2013	18.849.814	24,6	51.926.356	67,7	5.891.694	7,7	76.667.864
2014	18.862.430	24,3	52.640.512	67,8	6.192.962	8,0	77.695.904
2015	18.886.220	24,0	53.359.594	67,8	6.495.239	8,2	78.741.053
2016	18.925.782	23,7	54.237.586	68,0	6.651.503	8,3	79.814.871
2017	19.033.488	23,6	54.881.652	67,9	6.895.385	8,5	80.810.525
2018	19.184.329	23,4	55.633.349	67,8	7.186.204	8,8	82.003.882
2019	19.212.345	23,1	56.391.925	67,8	7.550.727	9,1	83.154.997
2020	19.068.237	22,8	56.592.570	67,7	7.953.555	9,5	83.614.362

Tablo 5.4 incelendiğinde Kastamonu ilinde çalışma çağındaki nüfusta sayısal artış olmasına karşın nüfus oranı % 0,7 azalmıştır. Diğer taraftan yıllar itibariyle çalışma çağındaki nüfusu doğrudan etkileyen 0-14 yaş grubunda ise hem toplam nüfus içindeki payı hem de gruptaki kişi sayısı azalmıştır. Durum 65 yaş üzeri grup için ise tam tersi olup artış sağlanmıştır ki bu istenilen bir durum değildir.

Tablo 5.5'e bakıldığında Kastamonu iline benzer bir durum olduğunu görmekteyiz. Fakat her iki tabloyu mukayese ettiğimizde Kastamonu ilindeki 65 yaş üzeri nüfus varlığı payının Türkiye'ye oranla ciddi anlamda fazla olduğunu görmekteyiz. Bu

durumu 0-14 yaş arası içinde söylemek mümkündür. Her iki Tablo birlikte değerlendirildiğinde Kastamonu ilinin Türkiye ortalamasının altında kaldığını, 0-14 yaş nüfusunun katkı sağlaması gereken çalışma çağı nüfusundan çeşitli sebeplerle (öğrenim, aile göçü, işsizlik) uzak kaldığını söylemek yerinde olacaktır.

Kastamonu ilinin demografik yapısını irdelerken özellikle eğitim düzeyine bakmak yerinde olacaktır. Zira eğitim düzeyi sadece belli bir gösterge değil aynı zamanda birçok durum hakkında da fikir verme özelliğine sahiptir. Eğitim düzeyi iş bulma imkanı, bireylerin kendini geliştirme imkanı, ailelerin eğitime olan yaklaşım tarzı vb. konularda fikir sahibi olunmasında yardımcı olacaktır. Kastamonu iline ait 2020 yılı itibariyle eğitim düzeyi ve cinsiyete göre dağılımı (%) Tablo 5.6’te verilmiştir (TÜİK, 2021a).

Tablo 5.6

Kastamonu İli 2020 yılı Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Dağılımı (%)

Bitirilen Eğitim Düzeyi	Erkek	% Pay	Kadın	% Pay	Toplam	% Pay
Bilinmeyen	579	0,38	661	0,42	1.240	0,40
Okuma Yazma Bilmeyen	2.502	1,63	13.788	8,72	16.290	5,23
Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	4.467	2,91	14.098	8,92	18.565	5,96
İlkokul	38.558	25,14	49.781	31,49	88.339	28,36
İlköğretim	15.169	9,89	12.492	7,9	27.661	8,88
Ortaokul veya Dengi Meslek Ortaokul	27.947	18,22	21.597	13,66	49.544	15,91
Lise ve Dengi Meslek Okulu	38.697	25,23	25.476	16,11	64.173	20,60
Yüksekokul veya Fakülte	22.975	14,98	18.484	11,69	41.459	13,31
Yüksek Lisans (5 veya 6 Yıllık Fakülteler Dahil)	2.012	1,31	1.416	0,9	3.428	1,10
Doktora	486	0,32	299	0,19	785	0,25
Toplam Nüfus	153.392	100,00	158.092	100,00	311.484	100,00

Tablo 5.6 incelendiğinde okuma yazma bilmeyen kadın nüfus varlığının erkek nüfus varlığından 5,5 kat daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca kadın nüfusunun % 31,49’nun ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Bu durum göstermektedir ki günümüzde hala kadınların eğitime katılımı konusunda bakış açısı geçmişin etkisindedir. Hem erkeklerde hem de kadınlarda lisansüstü eğitim mezunu oranının en az paya sahip olduğu görülmektedir. Erkek nüfusta en fazla paya sahip olan eğitim

düzeyi lise ve dengi okul mezunları olurken kadınlarda ise bu düzey ilkökul seviyesindedir. Özellikle kalifiye iş gücü açısından önem taşıyan lisans mezun sayısının hem erkek hem de kadınlarda az olması ilden istihdam eksikliği ile göç edenlerin bu eğitim düzeyinden olmasından kaynaklanmaktadır.

5.1.2 Ekonomik Yapı

Kastamonu ilinin ekonomik yapısı incelenirken dikkate alınması gereken birkaç husus bulunmaktadır. Öncelikle TÜİK tarafından her yıl düzenli olarak işgücü ve istihdam verileri paylaşılmaktadır. 2013 yılı ve öncesi dönemde veriler il bazında paylaşılırken 2014 yılı ve sonrası dönemde Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması kapsamında bölgesel veriler paylaşılmaktadır. Burada Kastamonu, Çankırı ve Sinop illerinin de içinde yer aldığı TR82 bölgesi verileri Kastamonu ili için referans olarak kullanılacaktır. Zira 2013 yılı öncesi il bazındaki veriler ile 2014 sonrası üç ilin içinde bulunduğu bölgesel verileri karşılaştırmak doğru bir yaklaşım olmayacağından TR82 bölgesi verileri kendi içinde ve Türkiye ile karşılaştırılacaktır.

Türkiye (TR) ve TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop) Bölgesi 2014-2020 yıllarına ait işsizlik, istihdam ve işe katılma verileri Tablo 5.7’de verilmiştir (TÜİK, 2021b).

Tablo 5.7

*Türkiye ve TR82 Bölgesi 2014-2020 yılları İstihdam, İşsizlik ve İşe Katılma Verileri**

Yıllar	Bölge	Toplam (bin kişi)	İstihdam (bin kişi)	İşsiz (bin kişi)	İş gücüne Katılma Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)
2014	TR	28.786	25.933	2.853	50,5	9,9	45,5
	TR82	312	292	20	53,2	6,5	49,8
2015	TR	29.678	26.621	3.057	51,3	10,3	46,0
	TR82	311	290	21	53,5	6,8	49,9
2016	TR	30.535	27.205	3.330	52,0	10,9	46,3
	TR82	338	318	20	57,3	5,8	54,0
2017	TR	31.643	28.189	3.454	52,8	10,9	47,1
	TR82	346	330	16	57,1	4,6	54,4
2018	TR	32.274	28.738	3.537	53,2	11,0	47,4
	TR82	344	327	17	56,5	5,1	53,7
2019	TR	32.549	28.080	4.469	53,0	13,7	45,7

	TR82	332	307	25	53,3	7,6	49,3
2020	TR	30.873	26.812	4.061	49,3	13,2	42,8
	TR82	320	299	21	50,5	6,6	47,2

* Verilerin tamamı 15 yaş üzeri kişiler dikkate alınarak hesaplanmıştır.

Tablo 5.7 incelendiğinde TR 82 bölgesi için 2014-2017 yılları arasında istihdam edilen kişi sayının arttığı fakat 2018-2020 yıllarında ise azaldığı görülmektedir. Diğer taraftan aynı bölge için işsiz kişi sayısı ise yıllar itibariyle dalgalı bir seyir izlemektedir. Bu durum 15 yaş üzeri nüfus içerisinde ki kişilerden işgücüne katılma oranı başta olmak üzere işsizlik ve istihdam oranları açısından da doğrulanmaktadır.

Tablo 5.7'ye bakıldığında tabloda esas alınan tüm kriterler için 2020 yılı itibariyle TR82 bölgesi Türkiye verilerine göre daha avantajlı durumdadır. Türkiye geneli işsizliği % 13,2 iken TR82 bölgesin işsizlik % 6,6 olarak belirlenmiştir. Her ne kadar bölge verileri Türkiye genelinden daha umut verici olsa da il bazında veri olmaması değerlendirmeyi bir nebze eksik kılmaktadır.

Kastamonu ili 2020 yılı Aralık ayı Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) sigortalı istatistiklerine göre 53.203 adet sigortalı kişiden % 29,49 kadın çalışandan oluştuğu görülmektedir. Bu durum kadın nüfusu için işsizlik oranının erkek nüfusuna göre daha fazla olduğunu da göstermektedir (T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çalışma ve İş Kurumu Müdürlüğü [İŞKUR], 2020). Ayrıca 4a zorunlu sigortalıların aldığı ortalama gelire bakıldığında kadınlarda bu rakam 3.740,6 TL iken erkeklerde bu rakam 4.277,3 TL olarak gerçekleşmiştir (İŞKUR, 2020). Aynı dönem için istihdam edilen kişilerin % 77,7 oranında özel sektörde çalışması ve 7.281 adet özel sektöre ait işyeri bulunması Kastamonu illi için özel sektörün ağırlığını göstermektedir (İŞKUR, 2020).

5.2 Kastamonu İli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfınca Yapılan Yardımlar

Kastamonu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 3294 sayılı kanun kapsamında, 1986 yılında, yoksul kişilere yardım etmek amacıyla kurulmuştur. Vakıf kurulduğu günden itibaren ihtiyaç sahibi kişilere veya hane halklarına, merkezi olarak

yönlendirilen düzenli yardımlarla birlikte tek seferlik veya düzensiz, aynı-nakdi yardım faaliyetlerini yürütmektedir.

Kastamonu SYDV tarafından verilen yardım kalemlerinin sınıflandırılması T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2019 yılı faaliyet raporundaki sınıflandırma esas alınmış ve yardımlar buna esas değerlendirilmiştir.

Kastamonu SYDV tarafından 2012-2021 yılları arasında yapılan yardımların değerlendirilmesinde karşılaştırmanın daha sağlıklı olması açısından ilgili yıllara ait verilen desteklerin hem cari hem de reel fiyatları tablolarda belirtilmiştir. Reel fiyat hesaplanmasında Yurt İçi Tüketici Fiyat Endeksi (Yİ-TÜFE) esas alınmış her yılın aralık ayı rakamlarına göre yıllık reel fiyat düzenlemeleri hesaplanmıştır. Bu sayede ilgili yıllar arasındaki değerlendirmeler daha kolay yapılacaktır.

5.2.1 Aile Yardımları

Kastamonu Sosyal ve Yardımlaşma Vakfının aile yardımları grubunda yaptığı yardımlar arasında gıda yardımı, giyecek yardımı, yakacak yardımı, eşi vefat etmiş kadınlara yönelik yardım, muhtaç asker ailesi yardımı, öksüz ve yetim yardımı, barınma yardımı ve diğer aile yardımları yer almaktadır. Bu yardımlar sırasıyla ele alınacaktır. Bazı yardımlar incelenirken bazıları kişi başı bazıları da hane bazlı değerlendirilecektir.

Kastamonu SYDV tarafından 2012-2021 yılları arasında yapılan gıda yardımı verileri (TL) Tablo 5.8’de verilmiştir (Kastamonu SYDV, 2021).

Tablo 5.8

Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Gıda Yardımı Verileri (TL)

Gıda Yardımı						
Yıl	Kişi	Hane	Cari Miktar	Kişi Başı Cari Miktar	Reel Miktar	Kişi Başı Reel Miktar
2012	2.734	930	204.175,00	74,68	661.261,89	241,87
2013	3.833	1.168	241.600,00	63,03	728.557,07	190,07
2014	4.698	1.318	283.800,00	60,41	791.174,36	168,41
2015	4.666	1.281	264.198,50	56,62	676.895,07	145,07
2016	5.532	1.475	347.600,00	62,83	820.580,08	148,33

2017	6.437	1.702	378.130,57	58,74	797.581,90	123,91
2018	6.650	1.788	608.092,94	91,44	1.066.197,93	160,33
2019	7.405	2.020	542.667,24	73,28	850.754,63	114,89
2020	10.079	2.807	931.300,00	92,40	1.274.018,40	126,40
2021	8.321	2.337	1.011.325,00	121,54	1.011.325,00	121,54

Tablo 5.8 incelendiğinde 2012-2021 yılları arasında gıda yardımından faydalanan kişi ve hane sayısında 2 katı geçen oranda artış olduğu görülmektedir. Yapılan yardımın kişi başına cari fiyat açısından irdelendiğinde yıllar itibariyle azalış ve artışlar olduğu buna karşın cari fiyat açısından 2021 yılı itibariyle 2012 yılına göre 1,62 kat artış olduğu gözlemlenmiştir. Diğer taraftan reel fiyat açısından bakıldığında ise toplam yardım miktarında artış olmasına karşın kişi başı reel miktarda düzenli azalış olduğu açıkça görülmektedir. Bu durum verilen yardım miktarlarının artış oranının faydalanan kişi sayısında ki artışın gerisinde kalması ile birlikte yardımlardaki artışın enflasyon oranının altında bir artış ile belirlenmesinden kaynaklanmaktadır.

Kastamonu SYDV tarafından 2014-2021 yılları arasında yapılan giyecek yardımı verileri (TL) Tablo 5.9'de verilmiştir (Kastamonu SYDV, 2021).

Tablo 5.9

Kastamonu SYDV 2014-2021 Yılları Arasında Yapılan Giyecek Yardımı Verileri (TL)

Giyecek Yardımı			
Yıl	Kişi	Hane	Yardım Miktarı
2014	198	45	11.023,57
2015	1.059	263	39.365,87
2016	366	91	17.324,35
2017	2.378	593	178.074,97
2018	1.195	298	85.702,00
2019	279	58	22.058,50
2020	33	7	2.260,61
2021	249	86	19.141,00

Tablo 5.9 incelendiğinde giyecek yardımından faydalanan kişi ve hane sayısında yıllar itibariyle ciddi dalgalanmalar olduğu görülmektedir. Bunun sebepleri arasında giyecek yardımının çoğunluğunun aynı olarak yapılmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca SYGM tarafından yayımlanan genelgeler ile yardıma ait kriter yada üst sınırın değişikliği sebebiyle de değişkenlik göstermektedir.

Kastamonu SYDV tarafından 2012-2021 yılları arasında yapılan yakacak yardımı verileri (TL) Tablo 10'da verilmiştir (Kastamonu SYDV, 2021).

Tablo 5.10

Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Yakacak Yardımı Verileri (TL)

Yakacak Yardımı				
Yıl	Kişi	Hane	Yardım Miktarı	Hane Başı Yardım Miktarı
2012*	29	10	1.025,00	102,50
2013	3.769	1.089	859.326,15	789,10
2014	4.938	1.367	1.221.645,16	893,67
2015	5.515	1.500	1.354.269,40	902,85
2016	8.056	2.118	2.530.454,00	1.194,74
2017	7.551	1.926	1.923.572,28	998,74
2018	7.865	2.042	2.960.122,06	1.449,62
2019	4.993	1.256	1.567.568,64	1.248,06
2020	5.066	1.293	1.669.901,83	1.291,49
2021	4.650	1.217	2.146.387,87	1.763,67

* 2012 yılı yapılan yardım nakdi yardımı kapsamaktadır. Diğer yıllara ait yardımlar ise aynı yardımların Türk Lirası karşılığıdır.

Tablo 5.10 incelendiğinde vakıfça yapılan yardımdan faydalanan hane sayısı yıllar itibariyle artış göstermiştir. Bununla birlikte 2021 yılı itibariyle verilen toplam yardım miktarının 2013 yılına göre 2,49 kat artış olduğu görülmektedir. Aynı dönem için hane başına verilen yakacak yardımında ise 2,23 kat artış olduğu görülmektedir.

Kastamonu SYDV tarafından 2012-2021 yılları arasında yapılan eşi vefat etmiş kadınlara yönelik yardım verileri (TL) Tablo 5.11'de verilmiştir (Kastamonu SYDV, 2021).

Tablo 5.11

Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Eşi Vefat Etmiş Kadınlara (EVEK) Yönelik Yardım Verileri (TL)

Eşi Vefat Etmiş Kadınlara (EVEK) Yönelik Yardım						
Yıl	Kişi	Hane	Cari Miktar	Kişi Başı Cari Miktar	Reel Miktar	Kişi Başı Reel Miktar
2012	135	134	153.000,00	1.133,33	495.521,33	3.670,53
2013	181	179	456.000,00	2.519,34	1.375.091,15	7.597,19
2014	179	176	462.500,00	2.583,80	1.289.352,16	7.203,08
2015	195	192	514.750,00	2.639,74	1.318.825,58	6.763,21

2016	193	190	523.500,00	2.712,44	1.235.827,59	6.403,25
2017	191	188	540.075,00	2.827,62	1.139.167,47	5.964,23
2018	183	179	496.650,00	2.713,93	870.799,79	4.758,47
2019	123	123	300.300,00	2.441,46	470.788,72	3.827,55
2020	84	84	253.400,00	3.016,67	346.651,20	4.126,80
2021	76	76	246.225,00	3.239,80	246.225,00	3.239,80

Tablo 5.11 incelendiğinde yardımdan faydalanan kişi sayısında 2012-2021 yılları arasında % 43,7 oranında bir azalma meydana gelmiştir. Bu azalmanın sebebi yardımdan faydalananlar arasında 65 yaş üstü olanların yaşlılık aylığı miktarının EVEK yardımından fazla olmasından dolayı bu yardımı almaktan vazgeçmelerinden kaynaklanmaktadır.

Kastamonu SYDV tarafından 2013-2021 yılları arasında yapılan muhtaç asker ailesi yardımı verileri (TL) Tablo 5.12’de verilmiştir (Kastamonu SYDV, 2021).

Tablo 5.12

Kastamonu SYDV 2013-2021 Yılları Arasında Yapılan Muhtaç Asker Ailesi Yardımı Verileri (TL)

Muhtaç Asker Ailesi Yardımı						
Yıl	Kişi	Hane	Cari Miktar	Hane Başı Cari Miktar	Reel Miktar	Hane Başı Reel Miktar
2013	16	16	20.750,00	1.296,88	62.572,68	3.910,79
2014	33	33	47.750,00	1.446,97	133.116,90	4.033,85
2015	25	25	38.750,00	1.550,00	99.280,22	3.971,21
2016	34	33	59.250,00	1.742,65	139.871,60	4.113,87
2017	32	32	48.850,00	1.526,56	103.038,15	3.219,94
2018	40	40	60.775,00	1.519,38	106.559,66	2.663,99
2019	28	28	33.825,00	1.208,04	53.028,40	1.893,87
2020	13	13	13.800,00	1.061,53	18.878,40	1.452,18
2021	10	10	19.800,00	1.980,00	19.800,00	1.980,00

Tablo 5.12 incelendiğinde yardımdan faydalanan haneler için reel fiyatlar açısından verilen yardım miktarının yıllar itibariyle azaldığı görülmektedir. Bu duruma ise verilen sabit yardım miktarının yıllar itibariyle enflasyondan etkilenmeyecek şekilde artırılmamasından kaynaklanmaktadır.

Kastamonu SYDV tarafından 2015-2021 yılları arasında yapılan öksüz ve yetim yardımı verileri (TL) Tablo 5.13’de verilmiştir (Kastamonu SYDV, 2021).

Tablo 5.13

Kastamonu SYDV 2015-2021 Yılları Arasında Yapılan Öksüz ve Yetim Yardımı Verileri (TL)

Öksüz ve Yetim Yardımı						
Yıl	Kişi	Hane	Cari Miktar	Kişi Başı Cari Miktar	Reel Miktar	Kişi Başı Reel Miktar
2015	28	19	13.800,00	492,86	35.356,57	1.262,73
2016	31	20	33.700,00	1.087,10	79.555,66	2.566,31
2017	40	23	31.900,00	797,50	67.285,92	1.682,15
2018	35	19	34.600,00	988,57	60.665,81	1.733,31
2019	32	17	27.700,00	865,63	43.426,07	1.357,06
2020	20	12	18.900,00	945,00	25.855,20	1.292,76
2021	22	12	23.400,00	1.063,64	23.400,00	1.063,64

Tablo 5.13 incelendiğinde 2015-2021 yılları arasında verilen yardımlarda cari fiyatlar açısından kişi başı yardım miktarında artış olduğu gibi gözüktüğü de reel fiyatlar açısından değerlendirildiğinde 2021 yılında verilen kişi başına yardımın 2015 yılının gerisinde kaldığı görülmektedir.

Kastamonu SYDV tarafından, barınma yardımı başlığı altında ev onarım yardımı, ev eşyası yardımı, ev yapım yardımı ve bunların haricindeki yardımları kapsayan diğer barınma yardımları yapılmaktadır. Burada doğal afetlerden kaynaklanan barınma ile ilgili zorlukları giderecek yardımlar yer almamaktadır. Ayrıca “Aile Yardımları” başlığı altında verilen alt başlıklara dahil olmayan zaman zaman ihtiyaç sahiplerinin özel durumlarına bağlı olarak verilen yardımları “Diğer Aile Yardımları” başlığı altında verilmiştir.

Kastamonu SYDV tarafından 2012-2021 yılları arasında yapılan barınma yardımı ve diğer aile yardımları verileri (TL) Tablo 5.14’te verilmiştir (Kastamonu SYDV, 2021).

Tablo 5.14

Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Barınma Yardımı ve Diğer Aile Yardımları Verileri (TL)

Yıl	Barınma Yardımı			Diğer Aile Yardımları		
	Kişi	Hane	Miktar	Kişi	Hane	Miktar
2012	109	34	124.650,00	2.875,00	961,00	355.375,06
2013	101	30	275.502,00	4.248,00	1.293,00	474.581,20
2014	121	37	98.221,00	6.000,00	1.669,00	778.629,00

2015	66	21	99.900,00	4.921,00	1.370,00	576.650,00
2016	105	27	141.900,00	6.415,00	1.700,00	692.670,00
2017	84	24	86.480,00	5.490,00	1.494,00	890.814,00
2018	121	32	135.050,00	4.908,00	1.338,00	654.257,00
2019	148	42	255.800,00	9.323,00	2.517,00	993.271,34
2020	42	22	131.079,99	7.468,00	2.076,00	1.253.060,00
2021	32	10	47.800,00	7.844,00	2.219,00	1.436.965,00

Tablo 5.14 incelendiğinde 2021 yılı itibariyle 10 hane ve 32 kişi 47.800,00 TL’lik barınma yardımından faydalanmıştır. Bununla birlikte aynı yıl için 1.436.965,00 TL çeşitli ihtiyaçlar için 7.844 kişiye aile yardımında bulunulmuştur.

Tablolarda ifade edilen yardımlar haricinde 2019 yılı itibariyle uygulama konan “Elektrik Tüketim Desteği Programı” kapsamında 2019, 2020 ve 2021 yıllarında sırasıyla 1.015, 1.351 ve 1.569 haneye 395.862,70 TL, 831.437,33 TL ve 1.216.336,53 TL elektrik faturası ödeme desteği yapılmıştır. Ayrıca “Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı” kapsamında 2015 yılında 1 kişiye 400 TL’lik ve 2021 yılında 2 kişiye 600 TL’lik yardımda bulunulmuştur (Kastamonu SYDV, 2021).

5.2.2 Eğitim Yardımları

Kastamonu SYDV tarafından 2012-2021 yılları arasında yapılan şartlı eğitim yardımı ve diğer eğitim yardımları verileri (TL) Tablo 5.15’te verilmiştir (Kastamonu SYDV, 2021).

Tablo 5.15

Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Şartlı Eğitim Yardımı ve Diğer Eğitim Yardımları Verileri (TL)

	Şartlı Eğitim Yardımı			Diğer Eğitim Yardımı		
	Kişi	Hane	Miktar	Kişi	Hane	Miktar
2012	449	289	103.135,00	6	6	2.100,00
2013	552	351	117.145,00	334	308	86.275,00
2014	574	353	161.198,81	738	572	229.350,00
2015	624	386	223.556,55	532	523	198.650,00
2016	732	434	221.977,10	758	741	86.625,00
2017	845	493	273.075,00	-	-	-
2018	1.375	760	399.160,00	717	711	68.025,00
2019	1.246	682	398.894,34	676	564	120.948,90
2020	1.820	953	1.015.657,26	224	184	115.915,90

2021	1.867	989	1.155.980,00	2	2	1.250,00
------	-------	-----	--------------	---	---	----------

Tablo 5.15 incelendiğinde şartlı eğitim yardımından faydalanan kişi ve hane sayısında düzenli olarak artış olduğu görülmektedir. 2021 yılı itibariyle 2012 yılına göre verilen şartlı eğitim yardımında 11,2 kat artış meydana gelerek 1.155.980,00 TL'ye ulaşmıştır.

Tablo 5.15'te diğer eğitim yardımları başlığı altında yıllar itibariyle bakanlık bünyesinde fon kurulu kararıyla çeşitli yardım kalemleri eklenmiştir. Öğle yemeği yardımı, öğrenci taşıma, barınma ve iaşe yardımı, engelli öğrencilerin ücretsiz taşınması yardımı başta olmak üzere birçok kaleme yardım yapılmaktadır. Tablo 5.15 incelendiğinde yıllar itibariyle verilen yardımlar ve faydalanıcı kişi ve hane sayısında değişiklik görülmektedir. Buna karşın 2020 yılında 115.915,90 TL'lik yardım 184 hanede 224 kişiye ulaştırılmıştır (Kastamonu SYDV, 2021).

Yukarıda ifade edilen yardımların haricinde "Eğitim Materyali Yardımı" da yapılmaktadır. Bu yardım kapsamında 2012 yılında 289 haneden 480 kişiye 108.100 TL ve 2013 yılında ise 302 haneden 501 kişiye 78.450 TL destekte bulunulmuştur (Kastamonu SYDV, 2021).

5.2.3 Sağlık Yardımları

Sağlık yardımları başlığı altında birçok yardım kalemi yer almaktadır. Yıllar içerisinde sağlık alanında meydana gelen kanuni ve yapısal değişikliklerden ihtiyaç sahiplerinin olumsuz etkilenmemesi verilen yardımlarda da düzenlemeler yapılmıştır.

Kastamonu SYDV tarafından 2012-2021 yılları arasında yapılan şartlı sağlık yardımı (TL) Tablo 5.16'da verilmiştir (Kastamonu SYDV, 2021).

Tablo 5.16

Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Şartlı Sağlık Yardımı (TL)

Şartlı Sağlık Yardımı						
Yıl	Kişi	Hane	Cari Miktar	Kişi Başı Cari Miktar	Reel Miktar	Kişi Başı Reel Miktar
2012	217	165	64.200,00	295,85	207.924,64	958,18
2013	241	181	56.340,00	233,78	169.896,13	704,96

2014	263	199	66.640,00	253,38	185.778,22	706,38
2015	295	226	99.295,00	336,59	254.400,75	862,38
2016	344	264	105.385,00	306,35	248.782,60	723,21
2017	348	264	99.015,00	284,53	208.850,01	600,14
2018	359	276	111.510,00	310,61	195.515,72	544,61
2019	369	274	120.560,00	326,72	189.005,29	512,21
2020	396	294	153.880,00	388,58	210.507,84	531,59
2021	413	313	174.495,00	422,31	174.495,00	422,51

Tablo 5.16 incelendiğinde şartlı sağlık yardımından faydalanan kişi ve hane sayısında yıllar itibariyle düzenli bir artış olmuştur. Verilen yardım miktarının kişi başına cari fiyatlar açısından bakıldığında yıllar itibariyle artış varmış gibi gözükmesine karşın reel fiyatlar seviyesinde ise durum tam tersinedir. 2012 yılı baz alındığında 2021 yılında verilen kişi başı yardım miktarının reel fiyatlar seviyesinde % 55,9 oranında azalma olduğu görülmektedir.

Kastamonu SYDV tarafından 2012-2021 yılları arasında yapılan şartlı gebelik yardımı, diğer sağlık yardımı ve katılım payı yardımı verileri (TL) Tablo 5.17’de verilmiştir (Kastamonu SYDV, 2021).

Tablo 5.17

Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Şartlı Gebelik Yardımı, Diğer Sağlık Yardımı ve Katılım Payı Yardımı Verileri (TL)

Yıl	Şartlı Gebelik Yardımı		Diğer Sağlık Yardımı		Katılım Payı Yardımı	
	Kişi	Miktar	Kişi	Miktar	Kişi	Miktar
2012	7	1.030,00	35	5.197,99	-	-
2013	2	370,00	156	44.357,31	-	-
2014	4	945,00	88	15.955,00	-	-
2015	8	1.710,00	63	23.773,00	-	-
2016	10	2.455,00	66	26.065,00	54	6.953,62
2017	10	2.040,00	69	39.800,00	71	9.155,85
2018	6	420,00	70	33.140,00	549	114.680,40
2019	7	1.735,00	109	90.402,97	723	119.868,28
2020	6	1.865,00	86	47.122,56	740	136.263,24
2021	7	1.335,00	83	72.466,00	426	87.651,01

Tablo 5.17 incelendiğinde 3 farklı yardım kalemi görülmektedir. Bunlardan katılım payı yardımı “5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası” Kanunu” bünyesinde sigortalı statüsünde olanlar ile bu kapsamdaki bireylerin bakmakla

yükümlü oldukları kişilere ait hastane, ilaç, reçete vb. katılım payı şeklinde ödemiş oldukları miktarın geri ödemesine yönelik yardım miktarını göstermektedir.

Şartlı gebelik yardımından 2021 yılı itibariyle 7 kişi faydalanmıştır. Ayrıca sağlık yardımları bünyesinde ki ana yardım kalemleri arasında yer almayan fakat ihtiyaç sahibi tarafından sağlık gerekçeleri ile SYDV ye yapılan başvurular içerisinde mütevellî heyeti tarafından uygun görülen yardımlar diğer sağlık yardımları başlığı altında verilmiştir. Bu yardım kaleminden 2021 yılı itibariyle 426 kişi faydalanmış ve toplamda 87.651,01 TL verilmiştir.

Kastamonu SYDV tarafından 2012-2018 yılları arasında yapılan tıbbi malzeme -cihaz yardımı (yurtiçi tedavi destekleri) verileri (TL) Tablo 5.18’de verilmiştir (Kastamonu SYDV, 2021).

Tablo 5.18

Kastamonu SYDV 2012-2018 Yılları Arasında Yapılan Tıbbi Malzeme -Cihaz Yardımı (Yurtiçi Tedavi Destekleri) Verileri (TL)

Tıbbi Malzeme-Cihaz Yardımı (Yurtiçi Tedavi Destekleri)		
Yıl	Kişi	Miktar
2012	7	1.035,00
2013	3	1.050,00
2014	7	1.635,00
2016	1	150,00
2018	1	1.750,00

Tablo 5.18 incelendiğinde farklı yıllarda yapılan tıbbi malzeme ve cihaz yardımları ait veriler görülmektedir. Yıllar itibariyle toplam 19 ihtiyaç sahibine 5.620 TL ödeme yapılmıştır.

Kastamonu SYDV tarafından 2018-2021 yılları arasında yapılan Kronik Hastalık Yardımı verileri (TL) Tablo 5.19’da verilmiştir (Kastamonu SYDV, 2021).

Tablo 5.19

Kastamonu SYDV 2018-2021 Yılları Arasında Yapılan Kronik Hastalık Yardımı Verileri (TL)

Kronik Hastalık Yardımı		
Yıl	Kişi	Miktar
2018	4	27.648,30
2019	3	39.332,45
2020	9	93.966,39
2021	15	101.084,18

Tablo 5.19 incelendiğinde bu yardım kalemi kapsamında 2018-2021 yılları arası toplam 262.031,32 TL yardım yapılmıştır.

Yukarıda ifade edilen sağlık yardımları haricinde “Engelli Araç Yardımı” kapsamında 2015 yılında ise tekerlekli engelli aracı (100 TL – Aynı) alımı, 2016 yılında 1 kişiye 2500 TL değerinde akülü engelli aracı alımı ve 2021 yılında ise 7 kişiye tekerlekli engelli aracı alımı için 4.375,00 TL destek vermiştir. Diğer taraftan 2012 yılında ise 71 kişiye 21.919,78 TL yardımı “Acil Hastane Gideri Yardımı (Tedavi Destek Yardımı)” kaleminden sağlamıştır (Kastamonu SYDV, 2021).

5.2.4 Engelli ve Yaşlılara Yapılan Yardımlar

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarınca verilen yardımlar toplumun her kesiminden ihtiyaç sahibini kapsayacak şekilde belirlenmiştir. Bu kapsamda yaşlılara ve engellilere de yardımlar yapılmaktadır.

Engelli aylığı iki kısımdan oluşmaktadır. Bunlardan ilki engel oranı % 40 - % 69 arasında olanlar ikincisi ise % 70 ve üzeri engel oranı olanlar şeklindedir. Burada engel oranında göre verilen yardım miktarı değiştiğinden bu şekilde bir sınıflandırmaya gidilmiştir. Kastamonu SYDV tarafından 2012-2021 yılları arasında yapılan engelli aylığı yardımı verileri (TL) Tablo 5.20’de verilmiştir (Kastamonu SYDV, 2021).

Tablo 5.20

Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Engelli Aylığı Yardımı Verileri (TL)

Engelli Aylığı						
Yıl	Kişi	Hane	Cari Miktar	Kişi Başı Cari Miktar	Reel Miktar	Kişi Başı Reel Miktar
2012	910	836	3.113.789,78	3.421,75	10.084.635,73	11.082,02
2013	1.000	916	3.612.277,69	3.612,28	10.893.006,78	10.893,01
2014	1.057	964	4.168.183,45	3.943,41	11.620.013,71	10.993,39
2015	1.070	975	4.377.121,69	4.090,77	11.214.492,53	10.480,83
2016	1.041	946	3.811.473,55	3.661,36	8.997.753,94	8.643,38
2017	813	730	3.869.153,09	4.759,11	8.161.113,44	10.038,27
2018	834	748	3.828.400,44	4.590,41	6.712.514,41	8.048,58
2019	850	761	5.043.648,74	5.933,70	7.907.069,35	9.302,43
2020	885	790	6.408.970,21	7.241,77	8.767.471,25	9.906,75
2021	893	795	7.283.065,92	8.155,73	7.283.065,92	8.155,73

Tablo 5.20 incelendiğinde yıllar itibariyle verilen engelli aylığı miktarı cari fiyatlar seviyesinde artış sağladığı görülmektedir. Faydalanan kişi sayısı ise yıllar içerisinde değişkenlik göstermektedir. Kişi başına verilen yardımın reel fiyat cinsinden bakıldığında ise 2012 yılından 2021 yılına gelindiğinde % 26,4 oranında azaldığı görülmektedir. Bunun temel sebebi ise yıllar itibariyle verilen aylık miktarının enflasyon ile paralel bir artış yaşamamasıdır.

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları sadece engellilerin kendine değil aynı zaman yakınlarına da yardımda bulunmaktadır. Bu bağlamda 18 yaş altı bireyler için engelli yakını aylığı yardımı yapılmaktadır. Kastamonu SYDV tarafından 2012-2021 yılları arasında yapılan engelli yakını aylığı yardımı verileri (TL) Tablo 5.21’de verilmiştir (Kastamonu SYDV, 2021).

Tablo 5.21

Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Engelli Yakını Aylığı Yardımı Verileri (TL)

Engelli Yakını Aylığı						
Yıl	Kişi	Hane	Cari Miktar	Kişi Başı Cari Miktar	Reel Miktar	Kişi Başı Reel Miktar
2012	26	26	75.824,73	2.916,34	245.573,67	9.445,14

2013	43	41	134.939,51	3.138,13	406.916,94	9.463,18
2014	50	47	154.130,02	3.082,60	429.681,89	8.593,64
2015	55	51	175.731,86	3.195,12	450.237,34	8.186,13
2016	57	53	198.314,25	3.479,20	468.160,88	8.213,35
2017	80	70	278.790,71	3.484,88	588.046,67	7.350,58
2018	88	77	289.640,51	3.291,37	507.840,32	5.770,91
2019	85	77	362.134,61	4.260,41	567.728,57	6.679,16
2020	98	85	506.157,66	5.167,87	692.423,68	7.065,55
2021	91	80	531.252,98	5.837,94	531.252,98	5.837,94

Tablo 5.21 incelendiğinde engelli yakını aylığı kapsamında 2021 yılı itibariyle 80 hane ve 91 kişi bu yardımdan faydalanmış ve toplam 531.252,98 TL'lik yardım yapılmıştır. Bu yardım kalemi cari ve reel fiyatlar cinsinden irdelendiğinde ise yıllar itibariyle zıt bir durum olduğu görülmektedir. Bu durum daha önceki birçok yardımda olduğu gibi reel fiyatlar seviyesinde yıllar itibariyle bir iyileşme olmadığını göstermektedir. Bunun sebebi ise Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın verilen aylıkları enflasyon verilerini dikkate alarak yıllık revize etmemesinden kaynaklanmaktadır.

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları bünyesinde verilen bir diğer yardım kalemi ise yaşlılık aylığıdır. Bu yardım kalemi ise 65 yaş üstü muhtaç kişilere düzenli olarak yapılan yardımlar arasında yer almaktadır. Kastamonu SYDV tarafından 2012-2021 yılları arasında yapılan yaşlılık aylığı yardımı verileri (TL) Tablo 5.22'de verilmiştir (Kastamonu SYDV, 2021).

Tablo 5.22

Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Yaşlılık Aylığı Yardımı Verileri (TL)

Yaşlılık Aylığı						
Yıl	Kişi	Hane	Cari Miktar	Kişi Başı Cari Miktar	Reel Miktar	Kişi Başı Reel Miktar
2012	1.255	1.166	1.773.363,76	1.413,04	5.743.395,93	4.576,41
2013	1.167	1.060	1.676.343,24	1.436,46	5.055.098,15	4.331,70
2014	1.085	963	1.749.040,58	1.612,02	4.875.955,14	4.493,97
2015	1.050	914	2.158.987,85	2.056,18	5.531.478,18	5.268,07
2016	1.337	1.115	3.111.671,92	2.327,35	7.345.730,70	5.494,19
2017	1.395	1.157	3.910.787,89	2.803,43	8.248.932,74	5.913,21
2018	1.544	1.292	6.459.420,11	4.183,56	11.325.604,84	7.335,24
2019	1.655	1.388	10.782.823,62	6.515,30	16.904.534,51	10.214,22
2020	1.607	1.358	12.335.315,04	7.675,98	16.874.710,97	10.500,75

2021	1.522	1.282	12.937.694,62	8.500,46	12.937.694,62	8.500,46
------	-------	-------	---------------	----------	---------------	----------

Tablo 5.22 incelendiğinde diğer yardım kalemlerinden farklı bir seyir görülmektedir. Hem cari hem de reel fiyatlar seviyesinde yıllar itibariyle kişi başına verilen yardım miktarında belirgin bir artış olduğu görülmektedir. 2012 yılına göre 2021 yılı itibariyle bu artışın cari fiyatlar seviyesinde 6 kat, reel fiyat seviyesinde ise 1,85 kat gerçekleştiği görülmektedir. Ayrıca bu durumu olumlu kılan bir nokta ise yıllar itibariyle faydalanan kişi sayısının artışına rağmen kişi başına verilen yardım miktarının artmış olmasıdır.

5.2.5 Özel Amaçlı Yardımlar

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları son yıllarda sadece Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın çerçevesini belirlediği düzenli yardımların yapılmasında değil aynı zamanda dönemsel yaşanan doğal afet ve acil (sel, deprem, dolu, yangın vb.) durumlar içinde yapılacak yardımlarda başat rol alan bir kuruluş olmuştur. Bununla birlikte Avrupa Birliği tarafından finanse edilen yabancılara yönelik yapılan yardımlar da bulunmaktadır. Kastamonu SYDV tarafından 2012-2021 yılları arasında yapılan afet ve acil durum yardımları, yabancılara yardım, yabancılara yönelik sosyal uyum yardımı verileri (TL) Tablo 5.23'de verilmiştir (Kastamonu SYDV, 2021).

Tablo 5.23

Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Afet ve Acil Durum Yardımları, Yabancılara Yardım, Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardımı Verileri (TL)

Yıl	Afet ve Acil Durum Yardımları		Yabancılara Yardım		Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardımı	
	Kişi	Miktar	Kişi	Miktar	Kişi	Miktar
2012	21	30.250,00	-	-	-	-
2013	15	51.250,00	-	-	-	-
2014	7	7.000,00	1	80,00	-	-
2015	12	15.800,00	-	-	-	-
2016	28	120.900,00	-	-	-	-
2017	289	387.000,00	-	-	47	172.600,00
2018	13.865	7.551.315,44	11	650,00	215	285.960,00
2019	18.592	6.511.6458,60	-	-	1	2.160,00
2020	31	39.500,00	-	-	407	2.772.720,00
2021	31	54.227,00	-	-	383	3.022.825,00

Tablo 5.23 incelendiğinde afet ve acil yardımlarının yıllar itibariyle yaşanan afet hallerine göre ihtiyaç sahiplerine düzenli olarak yapıldığı görülmektedir. Özellikle Kastamonu ili ve bazı ilçelerinde 2018 yılı Eylül ayında yaşanan dolu, sel ve su baskını felaketlerinden etkilenen kişi ve hanelere yönelik ek bütçe ayarlanmış ve bu bütçenin ihtiyaç sahiplerine ulaşması hususunda Kastamonu SYDV büyük rol oynamıştır.

5.2.6 Diğer Yardımlar

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının belirlediği yardım kalemlerinin haricinde ihtiyaç sahiplerinin taleplerine göre ve Vakıf Mütevelli Heyetinin uygun gördüğü durumlarda da yardımlar yapmaktadır. Kastamonu SYDV tarafından 2012-2021 yılları arasında yapılan tek seferlik yardım verileri (TL) Tablo 5.24’te verilmiştir (Kastamonu SYDV, 2021).

Tablo 5.24

Kastamonu SYDV 2012-2021 Yılları Arasında Yapılan Tek Seferlik Yardım Verileri (TL)

Yıl	Tek Seferlik Yardım	
	Kişi	Miktar
2012	361	77.875,25
2013	394	71.306,06
2014	297	40.370,44
2015	305	54.155,00
2016	279	45.895,00
2017	132	38.950,00
2018	174	62.015,00
2019	199	84.251,90
2020	347	104.741,30
2021	230	178.260,00

Kastamonu SYDV tarafından 2015 yılında “İşe Yönlendirme Yardımı” olarak 1 kişiye 200 TL, “İşe Başlama Yardımı” olarak 1 kişiye 400,50 TL yardımda bulunmuştur. Ayrıca 2021 yılı itibariyle 25 kişiye 3.350,00 TL tutarında “İşe Yönlendirme Yardımı” ve 4 kişiye ise 4.768,00 TL “İşe Başlama Yardımı” yapılmıştır. Ayrıca 2017, 2018 ve 2020 yıllarında “Sosyal Güvenlik Kurumu Prim Borcu Yardımı (Özel Amaçlı)” kaleminden birer kişiye sırasıyla 2.500 TL, 6.500 TL ve 2.500 TL destek sağlamıştır (Kastamonu SYDV, 2021).

Kastamonu SYDV tarafından tüm Dünyayı etkileyen Coronavirus pandemisi sebebiyle yaşanan olumsuzlukları ortadan kaldırmak amacıyla 2020 ve 2021 yıllarını kapsayan özel yardımlar da yapılmıştır. Bu yardımlar yapılırken kriterleri bakanlıkça belirlenmiş ve BSYBS üzerinde kontrolü sağlanmıştır.

Kastamonu SYDV tarafından 2020 yılında, “Pandemi Sosyal Destek Programı” kapsamında 3.245 ve 444 kişiye 3.245.000,00 TL ve 4.440.000,00 TL, “Biz Bize Yereriz Türkiyem-1” ve “Biz Bize Yereriz Türkiyem-2” destek programları kapsamında sırasıyla 76 ve 2.106 haneye 76.000,00 TL ve 2.108.000,00 TL yardımda bulunulmuştur. Ayrıca aynı yıl için “Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi Destek Programı” kapsamında 3.840 haneye 3.847.000,00 TL yardım yapılmıştır.

Kastamonu SYDV tarafından 2021 yılında, “Pandemi Sosyal Destek Programı” kapsamında farklı dönemlerde 643 ve 38 kişiye 643.000,00 TL ve 38.000,00 TL yardım yapılmıştır. Bununla birlikte aynı yıl için “Tam Kapanma Sosyal Yardım Programı” kapsamında 3.188 kişiye 3.506.800,00 TL ve “Biz Bize Yereriz Türkiyem-2” destek programı kapsamında 412 haneye 412.000,00 TL yardım yapılmıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüz Dünyasında değişen ve gelişen yaşam kriterleri ve standartları ile birlikte değerlendirildiğinde “temel ihtiyaç” kavramı zaman içerisinde değişmektedir. Önceleri sosyokültürel birçok etkinliğe katılmak “lüks” olarak kabul edilirken günümüzde ise insanın temel haklarından biri olarak değerlendirilmektedir. Zira insan sosyal bir varlıktır ve sadece hayatta kalmak için değil aynı zamanda diğer insanlarla asgari kriterler seviyesinde dahi olsa etkileşim halinde bulunmalıdır.

Bazı fertler ve aileler yoksulluk halinden kendi çaba ve imkanları ile kurtulamazlar. Bu noktada içinde yaşadığı toplum içerisinde yardıma ve desteğe ihtiyaç duyarlar. Fakat bu fert ve ailelerin bulunduğu yakın çevrenin desteği de uzun soluklu olamayacağından çözümlerde geçici olacaktır. Bu noktada ise sosyal yardım kuruluşları devreye girmektedir. Özel sosyal yardım kuruluşlarının imkan ve desteklerinin sürekliliği ise bir noktaya kadar devam ederken devletin sosyal yardım kuruluşlarında ise durum daha güçlü, daha sürekli ve daha geniştir.

Dünyada yapılan sosyal yardımlara bakıldığında, ülkelere göre değişen yoksulluk tanımları ve kriterleri üzerinden çeşitli sosyal yardım araçları ile yapıldığını görmekteyiz. Muhtaç kişilerin, buldukları toplum içerisinde hem sosyal hem de ekonomik olarak risklere karşı daha savunmasız olmaları, zaman içerisinde bu risklerin değişerek artmasına bağlı olarak uygulanacak olan sosyal yardım programlarını da daha anlamlı kılmaktadır. Ayrıca ülkelerin sosyal politika anlayışlarında farklılık olmasına karşın ürettikleri sosyal yardım programlarının da birbirine benzemesi doğaldır (Nelson, 2007). Zira tüm programların temelinde yoksulluk durumunu gidermek yatmaktadır.

Asgari gelir desteği uygulaması, Avrupa Birliği ülkelerinde sosyal hak kapsamında yer bulan sosyal yardımlardan en önemlisidir. Bu uygulama, yoksulluk sınırının altında geliri olan tüm bireylere, devlet tarafından düzenli nakit transferi şeklinde yapılan ve yoksullukla mücadelede kullanılan etkin araçlardan biridir (Karagöl ve Dama, 2015). AB ülkelerinde sosyal yardımlar, acil durumlar olması halinde ve kısa bir zaman aralığı için kullanılmaktadır. Sağlık ve eğitim yetersizliği gibi toplumun

yapısal sorunları haline gelen sosyal riskler ise birincil kurumlar tarafından karşılanmaktadır (Gough et al, 1997). Tüm yoksullar, genel çerçevesi belirli tek bir sosyal yardım sisteminden faydalanmaktadırlar. Tüm bu haklar, yerelde küçük farklılıklar olmasına karşın, ulusal seviyede çerçeve kanun ile güvence altına alınmıştır (Aust ve Arriba, 2005).

Amerika Birleşik Devletlerinde, tüm ülkede geçerli olan bir yoksulluk sınırı belirlenmektedir. Bu sınır esas alınarak muhtaç kişilere gıda yardımı ve ek gelir güvencesi yardımları ulusal düzeyde yapılırken, finansmanı ve yönetimi federal sistemlerce takip edilir. Bunların haricinde eğitim, sağlık, barınma, yiyecek, sosyal hizmetler ve düşük gelirlilere yönelik verilen nakit para yardımları sosyal yardımlar kapsamında yapılmaktadır. ABD’de verilen yardım uygulamaları iş yapma arzusunun teşvik niteliğinde olup geçici süreli verilen destekler olarak algılanmaktadır (Karagöl ve Dama, 2015).

Günümüzde sosyal yardımların devlet eliyle dağıtılması sosyal devlet olmanın gerekliliğinden ileri gelmektedir. Türkiye’de sosyal yardımlar hususunda devletin en güçlü eli ise isminden de anlaşıldığı gibi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarıdır. Her il merkezi ve ilçede bulunan SYDV’ler, engelli, yaşlı, işsiz vb. dezavantajlı gruplar başta olmak üzere yoksul olarak değerlendirilen her fert ve aileye ihtiyaçları doğrultusunda destek vermeyi temel görev edinmiştir.

Çalışmanın çerçevesini oluşturan Kastamonu SYDV, verileri incelenen 2012 – 2021 yılları arasında şartlı eğitim yardımı, şartlı sağlık yardımı, gıda yardımı, yakacak yardımı, engelli aylığı, yaşlı aylığı başta olmak üzere yıllar itibariyle değişen, 2021 yılı itibariyle 33 adet farklı yardım kalemi ile ihtiyaç sahiplerine destek olmuştur. Kastamonu SYDV tarafından sadece engelli aylığı, yaşlılık aylığı, öksüz ve yetim aylığı gibi düzenli yardımlar değil aynı zamanda ev onarım yardımı, ev eşyası yardımı, afet ve acil durum yardımları gibi ihtiyaca istinaden tek seferlik yardımlar da yapılmıştır.

2020 yılı Mart ayı ile birlikte ülkemizde de görülen Covid-19 pandemisi toplumun her kesimini etkilediği gibi ihtiyaç sahiplerini de etkilemiştir. Bu çerçevede 2020 yılında

7.906 aileye 9.276.000 TL'lik pandemi sosyal destek yardımı yapılmıştır. 2021 yılında ise 4.561.800 TL'lik yardım 4243 haneye ulaştırılmıştır. Bu dönemde sadece maddi yardım yapılmamıştır aynı zamanda kısıtlamalar, karantina vb. sebeplerle evlerinde kalmak zorunda olan tüm bireylere ihtiyaçlarının karşılanması noktasında Vefa Sosyal Destek Grubunun en önemli parçası olarak hizmet vermiştir. Bu durum göstermektedir ki Kastamonu SYDV değişen ve gelişen yapısıyla çağın gereklilikleri çerçevesinde her türlü yardımı her koşul altında ihtiyaç sahiplerine ulaştırmada öncül konumdadır.

Yapılan bu çalışma ile SYDV'ler tarafından verilen yardımların ilk defa hem cari hem de reel fiyatlar seviyesinde değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu sayede verilen yardımlarda yıllar itibariyle yapılan cari artışların reel fiyat ile karşılaştırılmasına imkan sağlamıştır. Bu karşılaştırma ise yapılan artışın enflasyon düzeyinden yüksek olup olmadığını değerlendirme olanağı sağlamıştır.

Bu çalışma ile bundan sonra yapılacak farklı düzeylerde (Türkiye geneli, bölge, il, ilçe) çalışmalar için, sosyal yardımların cari-reel fiyat değerlendirmeleri açısından referans olacaktır. Ayrıca sosyal yardımlar için yapılacak artışlarda esas alınacak konular başta olmak üzere yardım miktarları, çeşitleri vb. konularda belirlenecek politika ve stratejiler ile ilgili çalışmalara imkan sağlayacaktır.

Kastamonu SYDV tarafından verilen yardım miktarları ve çeşitliliği fazla olmasına karşın nakdi yardımların reel fiyatlarla değerlendirilmesi sonucunda önceki yıllara nazaran azaldığını görmekteyiz. Sadece “yaşlılık aylığı” yardımı için hem cari hem de reel fiyatlar seviyesinde artış olurken özellikle “aylık” şeklinde verilen diğer yardımlarda reel fiyat seviyesinde belirgin azalış yardımların etkinliğini de azaltmaktadır.

“Aylık” şeklinde verilen yardımlar başta olmak üzere yardım miktarlarının yıllık güncellemesi dikkatlice yapılmalıdır. Enflasyon ve alım gücü dikkate alınarak yardım miktarlarının belirlenmesi faydalanıcı açısından daha uygun olmakla birlikte yardım kaynaklarının da etkin bir şekilde yönlendirilmesini ve kullanılmasını sağlayacaktır. Diğer taraftan yardım miktarlarının piyasa şartları dikkate alınarak enflasyon ve alım gücü temelinde belirlenmesi politika yapıcı kurum ve kuruluşlar içinde önem arz

etmektedir. Zira belirlenen politikaların başarısı yardımların amacına ulaşması ile doğru orantılıdır.

Bu çalışma ile birlikte sosyal yardımların, insanların en temel ihtiyaçlarından olan barınma, giyinme, gıda ve sağlık başta olmak üzere zaman içerisinde değişen sosyal ihtiyaçlarını da (engelli olma, yaşlılık, kronik hastalığa yakalanma vb.) dikkate alınarak yapıldığını söylemek yerinde olacaktır. Bununla birlikte benzer durumda ihtiyaç sahiplerinin bundan önce var olduğu gibi bundan sonra da var olacağını ve sosyal yardımların her zaman talep edilecek olması göz ardı edilememesi gereken bir gerçektir. Bu gerçek ışığında sosyal yardımların kişi ya da ailelerin ihtiyaçlarını karşılıyor olması ile birlikte yoksulluk hallerinin giderilmesinde kalıcı bir çözüm olmadığı da ortadadır. Düzenli yardımlara muhtaç, çalışabilecek durumda olmayan engelli, yaşlı ve kronik hastalar için verilecek yardım çeşitliliğinin ve miktarlarının kişilerin sosyal refahını ve alım gücünü artıracak şekilde güncellenerek uygulaması daha doğru olacaktır. Ayrıca aktif nüfus grubunda olan çalışabilir yoksul kişiler için istihdam olanaklarının sağlanması yoksullukla mücadele açısından daha etkili olacaktır.

KAYNAKLAR

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021a). *Doğum yardımı*. Erişim: <https://www.aile.gov.tr/sss/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/dogum-yardimi/>. Erişim Tarihi: 18.11.2021.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021b). *Tüberküloz ve SSPE hastalarına yönelik yardım*. Erişim: <https://www.aile.gov.tr/sss/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/tuberkuloz-ve-sspe-hastalarina-yonelik-yardim/>. Erişim: 18.11.2021.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021c). *Engelli ve yaşlı hizmetleri genel müdürlüğü. 2021/4 E-Bülten*. Erişim: <https://www.aile.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>. Erişim Tarihi: 18.11.2021.
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2019). *Aile, çalışma ve sosyal hizmetler bakanlığı 2019 yılı faaliyet raporu*. Erişim: <https://www.aile.gov.tr/raporlar/yillik-faaliyet-raporlari/>. Erişim Tarihi: 04.05.2020.
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020). *Aile, çalışma ve sosyal hizmetler bakanlığı 2020 yılı faaliyet raporu*. Erişim: <https://www.aile.gov.tr/raporlar/yillik-faaliyet-raporlari/>. Erişim Tarihi: 12.04.2021.
- Aktan, C. C. (Ed.), ve Vural, İ. Y. (2002). *Yoksulluk: terminoloji, temel kavramlar ve ölçüm yöntemleri. Yoksullukla mücadele stratejileri içinde*. Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayınları.
- Aust A. ve Arriba A. (2005). *Towards activation? social assistance reforms and discourses*. In: Taylor-Gooby P. (eds) *Ideas and Welfare State Reform in Western Europe*. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1057/9780230286016_6.

- Aydın, A. (2013). *Yoksullukla mücadelede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının etkileri: Kırıkkale ili örneği*. [Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Aydın, E. (2016). *Yoksullukla mücadelede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının etkileri: Bartın sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı üzerine inceleme*. [Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Bartın Üniversitesi.
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı. (2018). *İnsani gelişme endeksi ve endikatörleri: 2018 istatistik güncellemesi*. Erişim: 14.09.2020. Erişim adresi: http://www.tr.undp.org/content/dam/turkey/hdr2018/tr/Turkey%20Briefing%20Note_Turkey%20Briefing%20Note_TR_v01.pdf.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma ve İş Kurumu Müdürlüğü. (2020). *İşgücü piyasası araştırması. Kastamonu ili 2020 yılı sonuç raporu*. Erişim Tarihi: 11.10.2021. Erişim: <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/raporlar/>.
- Daşlı, Y. (2015). Sosyal yardımların sorunlu alanı: muhtaçlık tespiti. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt.39/Sayı.2: 135-155.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2001). *VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı*. Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu. Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2007). *IX. Beş Yıllık Kalkınma Planı*. Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu. Ankara.
- Francis, E. (2006). *Poverty: causes, responses and consequences in rural south Africa*. London: Development Studies Institute London School of Economics Houghton St (Chronic Poverty Research Centre).
- Gough, I., Bradshaw, J., Ditch, J., Eardley, T., & Whiteford, P. (1997). Social assistance in OECD countries. *Journal of European Social Policy*. 7(1), 17–43. <https://doi.org/10.1177/095892879700700102>.
- Gözler, K. (2000). *Türk anayasa hukuku*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Gündoğan, N. (2003). Yoksullukla mücadelede istihdam politikalarının rolü ve önemi. *Yoksulluk*. Deniz Feneri Yayınları. İstanbul.

- Gündoğan, N. (2008). Türkiye’de yoksulluk ve yoksullukla mücadele. Ankara Sanayi Odası Yayınları. Ocak/Şubat 2008. Erişim Tarihi: 26.10.2021. Erişim: <https://www.yumpu.com/tr/document/read/5662429/turkiyede-yoksulluk-ve-yoksullukla-mucadele-ankara-sanayi-odas>.
- Günel, Ö. (2019). *Gelir dağılımı adaletsizliği ve Türkiye’de yoksullukla mücadele politikalarını etkinliği*. [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Güneş, M. (2012). Yoksullukla mücadelede sosyal yardımların bir kamu yönetimi politikası olarak sürdürülebilirliği. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12.24 : 149-184.
- Güngör, A. (2014). *Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfının gerçekleştirdiği sosyal yardım ve hizmet uygulamaları: Denizli ilinde bir araştırma*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Gürsel, S., Levent, H., Selim, R. ve Sarıca, Ö. (2000). *Türkiye’de bireysel gelir dağılımı ve yoksulluk, Avrupa Birliği ile karşılaştırma* (Yayın No: TÜSİAD-T/2000-12/295). İstanbul: Lebib Yalkın Yayınları ve Basım İşleri A.Ş.
- İçişleri Bakanlığı. (2021). *Türkiye mülki idare bölümleri envanteri*. Erişim: <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx>. Erişim Tarihi: 12.01.2021.
- İncedal, S. (2013). *Türkiye’de yoksulluğun boyutları mücadele politikaları ve mücadele*. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Ankara.
- Karagöl, E. T. ve Dama, N. (2015). *Geçmişten günümüze sosyal yardımlar*. Analiz. Sayı:139. İstanbul: Turkuvaz Matbaacılık Yayıncılık.
- Kastamonu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı. (2021). *Kastamonu sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı 2012-2021 yılları arası faaliyet raporları* (Araştırmacı tarafından SYDV’den alınan izin ile temin edilmiştir).
- Kaya, Z. (2020). *Yoksullukla mücadelede sosyal politika uygulamaları çerçevesinde sosyal yardımların etkinliği (Sivas ili örneği)*. [Yüksek Lisans Tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi.

- Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı. (2021). *Kastamonu'ya genel bakış*. Erişim: <https://www.kuzka.gov.tr/bolgemiz.asp?B=16&Bolgemiz=kastamonu>. Erişim Tarihi: 15.01.2021.
- Marshall, G. (2005). *Sosyoloji sözlüğü*. (Akinhay, O. ve Kömürçü, D. Çev.). Bilim ve Sanat Yayınları, ISBN: 9757298433, Ankara.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality*. New York: Harper&Row Publishers, Inc.
- Nelson, K. (2007). *Social assistance developments and means-tested minimum income protection in the developed world 1990-2005*. Stockholm. Swedish Institute for Social Research.
- Özbudun, E. (1998). *Türk anayasa hukuku*. Ankara: Yetkin Yayıncılık.
- Özdemir, M. Ç. ve İslamoğlu, E. (Ed.). (2017). *Gelir dağılımı ve yoksulluk* (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Öztürk, N. ve Öztürk Y. (2010), *Yoksullukla mücadelede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları*. Palme Yayıncılık. Ankara.
- Resmî Gazete (1986). Sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik kanunu. 14 Haziran 1986 tarih ve 19134 sayılı Resmî Gazete.
- Resmi Gazete (2008). Vakıflar kanunu. 27 Şubat 2008 tarih ve 26800 sayılı Resmî Gazete.
- Resmi Gazete (2011). Aile ve sosyal politikalar bakanlığının teşkilat ve görevleri hakkında kanun hükmünde kararname ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanun hükmünde kararname. 3 Haziran 2011 tarihli 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname.
- Resmi Gazete (2018). 10 Temmuz 2018 Tarihli ve 30474 Sayılı Resmî Gazete. Cumhurbaşkanlığı teşkilatı hakkında 1 Cumhurbaşkanlığı kararnamesi.
- Resmi Gazete (2021). Aile ve sosyal hizmetler bakanlığı ile çalışma ve sosyal güvenlik bakanlığının kurulması ile kamu personel işlemlerinin yürütülmesine ilişkin bazı Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde değişiklik yapılmasına dair

Cumhurbaşkanlığı kararnamesi. 21 Nisan 2021 tarihli 31461 sayılı 73 karar numaralı Resmi Gazete.

Ritzer, G. (2003). *Handbook of social problems* (1st ed.). SAGE Publications. Retrieved from <https://www.perlego.com/book/1005256/handbook-of-social-problems-pdf> (Original work published 2003), ISBN: 9781452261553.

Rowntree, S. B. (1901). *Poverty: a study of town life*. Macmillan and Co., Limited, New York: The Macmillan Company.

Schiller, B. R. (2004). *The economics of poverty and discrimination*. Pearson Prentice Hall, New Jersey.

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü. (2021a). *Aile ve sosyal politikalar bakanlığı sosyal yardımlar genel müdürlüğünün teşkilat ve görevlerine ilişkin yönerge*. Erişim: <https://www.aile.gov.tr/sygm/mevzuat/>. Erişim Tarihi: 18/11/2021.

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü. (2021b). *Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları*. Erişim: <https://www.aile.gov.tr/sygm/genel-mudurluk/sosyal-yardimlasma-ve-dayanisma-vakiflari/>. Erişim Tarihi: 18/11/2021.

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü. (2021c). *Kadınlara yönelik sosyal yardımlar broşürü*. Erişim: <https://www.aile.gov.tr/sygm>. Erişim Tarihi: 18/11/2021.

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü. (2021d). *Ailelere yönelik sosyal yardımlar broşürü*. Erişim: <https://www.aile.gov.tr/sygm>. Erişim Tarihi: 18/11/2021.

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü. (2021e). *Ailelere yönelik sosyal yardımlar broşürü*. Erişim: <https://www.aile.gov.tr/sygm>. Erişim Tarihi: 18/11/2021.

Şenses, F. (2006). *Küreselleşmenin öteki yüzü yoksulluk (4. Baskı)*. Ankara: İletişim Yayınları.

Taş, Y. ve Özcan, S. (2012, Ekim, 11-13). *Türkiye 'de ve Dünya 'da yoksulluk üzerine bir araştırma* [Sözlü Sunum]. International Conference on Eurasian Economies. Almatı, Kazakistan.

Tokol, A. (2000). *Sosyal politika*. Ankara: Vipaş Yayınları. ISBN: 9789755641034.

Tokol, A. ve Alper, Y. (2018). *Sosyal politika*. Bursa: Dora Yayıncılık.

- Townsend, P. (1979). *Poverty in the United Kingdom: a survey of household resources and standards of living*. Penguin Books Ltd.
- Townsend, P. (1993). *The international analysis of poverty*. Published by Routledge, Taylor & Francis, ISBN: 9780745013756.
- Tsakoglou, P. (1990). *Aspects of poverty in Greece*. *Review of Income and Wealth*, 36(4), 381-402. <https://doi.org/10.1111/j.1475-4991.1990.tb00321.x>.
- Türk Dil Kurumu. (2021). *Güncel Türkçe sözlük*, Erişim: <https://sozluk.gov.tr>. Erişim Tarihi: 24/01/2021.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). *Resmî Gazete*, 9.11.1982, Sayı 17863 (Mükerrer) *Düstur*, Tertip 5, Cilt 22, s.3. Kanun No: 2709. Kabul Tarihi: 7 Kasım 1982.
- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası. (2013). *Enflasyon ve fiyat istikrarı*. Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021a). *Nüfus ve demografi istatistikleri. Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları*. Erişim: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>. Erişim Tarihi: 15/11/2021.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021b). *İstihdam, işsizlik ve ücret istatistikleri. İşgücü istatistikleri bölgesel sonuçları (2014 ve sonrası)*. Erişim: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=102&locale=tr>. Erişim Tarihi: 15/11/2021.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021c). *Nüfus ve demografi istatistikleri. Ülke içi göç istatistikleri*. Erişim: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>. Erişim Tarihi: 15/11/2021.
- United Nations Development Programme. (1997). *Human development report*. Geneva: Oxford University Press.
- United Nations Development Programme. (2012). *The human poverty index (HPI)*. Erişim Tarihi: 15.01.2012. <http://hdr.undp.org/en/statistics/indices/hpi/>.
- World Bank. (2015). *World development report 2015: mind, society, and behavior*. Washington, DC: World Bank. doi: 10.1596/978-1-4648-0342-0.

License: Creative Commons Attribution CC BY 3.0 IGO.
<https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2015>.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Yılmaz, S. (2006). *Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının yoksullukla savaşım politikaları içindeki yeri: Eskişehir örneği*. [Yüksek Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi.

EKLER

EKLER

EK A : İzin Yazısı

Kastamonu SYDV yıllık faaliyet raporlarında ki verilerin kullanılmasına dair izin yazısı.

**KASTAMONU
SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI**

Sayı : SYDV/37.01/03- **1086**
Konu: Dilekçe

06/09/2019

**Sayın; Kübra Feyza TİMURÖĞLU POLAT
SARAÇLAR MAH. ANKARA CAD. NO: 29 B-38 Merkez/ KASTAMONU**

06/09/2019 tarihli dilekçeniz hakkında görüşülmüş olup, Kurumumuzdan talep ettiğiniz Sosyal Yardım verilerinin, kişilerin ad-soyad, adres, telefon vb. şahsi bilgilerin Tezli Yüksek Lisans çalışmasında paylaşılmamak şartıyla tarafınıza verilmesi uygun görülmüştür.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

**Uğur BAŞAK
Vakıf Müdürü**